

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2019:
Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні:
глобальний, національний та регіональний аспекти»**

XXII Всеукраїнська науково-практична конференція

ТЕЗИ

**Політична наука в Україні та зарубіжжі
Міжнародні відносини та світова політика**

Миколаїв, 11–16 листопада 2019 року

Миколаїв – 2019

Могилянські читання – 2019 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти : XXII Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп. Політична наука в Україні та зарубіжжі, Міжнародні відносини та світова політика, Миколаїв, 11–16 листоп. 2019 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. – 64 с.

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ПІДСЕКЦІЯ: Політична наука в Україні та зарубіжжі

УДК 324:323.2

Іванов М. С.,
д-р політ. наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ВИБОРЧІ КАМПАНІЇ 2019 року ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Поточний 2019 рік в політичному житті України відзначений двома масштабними виборчими кампаніями, які суттєвим чином визначають перебіг сучасного політичного процесу в Україні.

В першу чергу, слід відзначити, що одним з найбільш вагомих наслідків президентської та парламентської виборчих кампаній стала зміна складу «політичного активу» долученого до важелів державної влади.

В результаті виборів до управління найважливішими інститутами прийшли представники нових політичних сил, які діють під прапором нової політичної партії «Слуга народу». В результаті виборів Президента України переконливу перемогу отримав Володимир Зеленський, якого на виборах підтримувала саме згадана партія. Близько сімдесяти трьох відсотків проголосували за переможця, чим засвідчили високу легітимність та довіру до кандидата.

Схожу впевнену перемогу партія «Слуга народу» отримала на парламентських виборах з безпрецедентним результатом, який дозволив цій політичній силі у Верховній Раді України створити однопартійну більшість і сформувати однопартійний Кабінет Міністрів України.

Ці дві перемоги створили унікальну ситуацію коли практично всі важелі державної влади контролювані представниками «монобільшості». На практиці результати виборчих кампаній 2019 року обумовили ситуацію коли практично вся державна влада перейшла до рук Президента України Володимира Зеленського. Це знаходить свій вираз в тому, що саме він сьогодні має змогу ставити завдання і вимагати їх виконання як перед Кабінетом Міністрів України, так і перед Верховною Радою України.

Чисельні приклади взаємовідносин між представниками названих інституцій свідчать саме про такий стан речей в сучасній політичній системі України. Приклади проведення нарад в Офісі Президента України з керівниками уряду і парламенту з постановкою невідкладних завдань, доручення по необхідності розробки і прийняттю вказаних їм законів, вчинення певних дій правоохоронними органами є переконливими свідченнями саме такої ситуації.

Таким чином, сьогодні вагомого значення набирає питання можливостей ефективної реалізації низки демократичних принципів в сучасному українському суспільстві. В першу чергу, це стосується питань забезпечення реалізації принципу поділу влади. Сучасна політична система України передбачає функціонування Парламенту, Голови держави, Верховного Суду та Кабінету Міністрів в межах строго визначених їх прав і повноважень. Домінування будь-якого з названих інститутів є недопустимим в демократичній державі. Президент України спираючись на ключові позиції політичної сили в існуючій політичній системі не може допускати втручання, обмежень чи переважань щодо вищих органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади.

Ситуація, яка склалася, частиною суспільства сприймається позитивно. Існують сподівання на те, що концентрація влади в руках Президента України дозволить швидко вирішувати надзвичайно складні і важливі питання. Виборці сподіваються на швидку реалізацію передвиборчих обіцянок, покращення соціально-економічної ситуації та вирішення питань безпеки.

При цьому, слід не забувати про те, що відхилення від встановленого Конституцією України порядку взаємовідносин між гілками влади, неминуче веде до проявів авторитаризму та небезпеки узурпації влади. Вказані інститути покликані ефективно взаємодіяти між собою у процесі вироблення та реалізації державної політики на основі визначених прав і обов'язків. Будь які відхилення від цього є не припустимими.

Дотримання згаданого принципу поділу влади виступає певною умовою реалізації принципу плюралізму, який відбиває суть демократії. Вона полягає у визнанні важливості врахування інтересів різних соціально-політичних сил, неприпустимості монополії на владу з боку окремих осіб чи партій. Реалізація принципу плюралізму є гарантією забезпечення цілісності суспільства та його єдності, які сьогодні надзвичайно важливі для України.

Колісніченко А. І.,
д-р іст. наук, професор кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Органи державної влади, наряду зі ЗМІ повинні брати участь і зобов'язані забезпечити інформаційну безпеку таким чином, щоб процес циркуляції інформації не зупинявся, інформація не викривлялась, а права та інтереси її суб'єктів не принижувались.

Для досягнення цієї мети необхідна координація дій, перш за все державних каналів, для запобігання спроб викривити інформацію з метою дезінформації громадян. Великою проблемою є недостатність висококваліфікованих журналістів, які здатні ефективно вирішувати інформаційні завдання як за межами, так і всередині країни, та закріплення своєї інформаційної присутності у світовому інформаційному просторі.

Діяльність вітчизняних ЗМІ, не спрямована на консолідацію суспільства, дає привід для дезінформації населення або значної інформаційної атаки, що входить у протиріччя з державною інформаційною політикою. Помітна стагнація у забезпеченні інформаційної безпеки держави і нездатність державних органів використовувати інформаційні ресурси, у тому числі ЗМІ, для захисту національних інтересів. Більшість ЗМІ держави, метою яких є у першу чергу накопичення капіталу, стають винними у провокуванні інформаційних протиріч, наслідком яких можуть стати спровоковані виступи населення.

Крім актів отримання і передачі об'єктивної, достовірної інформації, необхідно, з однієї сторони зберігати її правдивою від авторського коментарю як «нав'язування» точки зору будь-якої пропаганди, а з іншої сторони, запобігати нецікавій, безпредметній та «безчасній» манері подачі матеріалу, відштовхуючою аудиторією.

Роль ЗМІ у забезпеченні інформаційної безпеки багатомірна:

- ЗМІ впливають на стабільність у суспільстві (агресивні опозиційні ЗМІ, екстремістські ЗМІ та ін.);
- формують суспільну думку (по відношенню до уряду, судової системи, депутатського корпусу);
- інформують суспільство, громадян (пропаганда насилля, бездуховності, або навпаки, збереження української культури, національних традицій);
- створюють імідж держави для внутрішньої і зовнішньої аудиторії.

Основними напрямками забезпечення інформаційної безпеки України у сфері духовного життя є:

- розвиток в державі основ громадянського суспільства;
- розробка діючих організаційно-правових механізмів доступу ЗМІ і громадян до відкритої інформації;
- забезпечення правдивих фактів про соціально значущі події суспільного життя, розповсюджених через ЗМІ;
- недопущення підпорядкування ЗМІ кон'юнктурним, корпоративним інтересам бізнесу і влади та посилення можливостей їх впливу на ЗМІ (прямий вплив, надання неповної, скривленої інформації, поєднання інтересів бізнесу і преси і т.п.);
- регулювання рівня концентрації і монополізації ЗМІ (зосередження ЗМІ у руках представників економічної еліти, безправ'я журналістів і судове переслідування);
- удосконалення національного законодавства в частині гарантій свободи слова і інформації, вільного розповсюдження масової інформації, у тому числі на різних рівнях суспільного життя, недопущення розповсюдження насилля і нетерпимості через ЗМІ, забезпечення плюралізму ЗМІ, доступ до офіційної інформації.

Для успішного опору зовнішнім та внутрішнім інформаційним загрозам необхідні, перш за все, внутрішня політична стабільність і монолітність суспільства.

Все це ставить за необхідне об'єктивне дослідження таких явищ як інформаційна політика і інформаційна безпека. Неможна недооцінювати важливість інформаційного супроводу будь-якої державної та суспільної діяльності як для внутрішньої, так і для зовнішньої аудиторії через ЗМІ. Необхідно, щоб кожен громадянин уявляв: чого, як і чому добивається Україна у внутрішній і зовнішній політиці, якими шляхами відстоюються національні інтереси, проводяться реформи, виконуються прийняття рішення і закони, які реалізують конкретні програми, що сьогодні у більшій мірі відповідає цим інтересам в середині держави і на міжнародній арені. Які саме перепони заважають прогресивному розвитку, які саме особи, не зважаючи на їх статус лобіюють свої інтереси.

Одним із найбільш дієвих прийомів завойовування довіри аудиторії в історичному досвіді – це надання достовірної інформації. У зв'язку з чим деякі ЗМІ формують враження нейтральності, «безпристрасності», у висвітленні актуальних подій. Але об'єктивна інформація не тільки забезпечує довіру аудиторії, але і сприяє стабільності відносин у суспільстві і забезпеченню інформаційної безпеки держави і суспільства.

**АПАРТЕЇДНА ФОРМА
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ
ЯК ОКРЕМИЙ ТИП ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ**

Історична практика свідчить, що крім унітарної, федеративної, конфедеративної та імперської форм державного устрою існують інші види територіальної організації влади, що зазвичай залишаються за рамками публікацій з даної проблематики. Йдеться про девіантні форми державного устрою – тобто про такі, які відхиляються і відрізняються від загальновідомих або конституційно декларованих моделей. Вони бувають двох видів: а) тимчасові, неоригінальні та б) довготривалі, своєрідні.

Тимчасові форми існують відносно нетривалий термін та найчастіше виникають на ґрунті суперечностей або неузгодженості уявлень центральної і регіональної влади про ступінь самостійності якоїсь частини країни. В результаті конфлікту інтересів виникає суперечливе поєднання несумісних форм державного устрою з числа вже відомих, наприклад, унітарна держава, частина якої виступає в якості федеративної одиниці (Республіка Крим в складі України в 1992–1995 рр.). В даному випадку є підстави говорити про девіантну форму державного устрою, що існувала протягом трьох років. Однак принципово нової форми державного устрою в описаному випадку не спостерігається.

Інша справа, коли в девіантному форматі виступає форма територіальної організації влади, що функціонує десятиліття та володіє унікальними якостями і тому займає власне місце поруч з чотирма загальновідомими (унітарною, федеративною, конфедеративною та імперією). Мається на увазі, наприклад, апартеїдна форма державного устрою, яка виникає на основі резервацій, перетворених в «суверенні» держави. У більшості випадків резервація означає самоврядну частину території країни, призначену для розміщення (в тому числі примусового) залишків корінного населення країни, а її створення обґрунтовується наміром держави захистити інтереси і самобутність автохтонних племен від чужорідного впливу. Часто за цим ховається прагнення надати загарбницькій експансії цивілізованого вигляду і позбавитися необхідності забезпечувати повноцінний соціально-економічний і культурний розвиток частині населення країни. Навіть коли така девіантна форма устрою отримує законодавче закріплення, вона, як правило, не стає офіційною

характеристикою або брендом внутрішньої будови держави в силу її негативного характеру.

Дану форму державного устрою варто позначити як «апартеїдну» оскільки в найбільш повному, зразковому вигляді вона отримала втілення в ПАР в період існування в цій країні системи апартеїду (1948–1994 рр.).

Відмінними ознаками апартеїдної форми державного устрою країни є:

- сегрегація всього населення країни (політика примусового відділення групи населення за будь-якою ознакою: найчастіше за расовою або етнонаціональною, але може здійснюватися за мовною, конфесійною чи іншим);

- безроздільне панування в країні однієї з расових або етнонаціональних груп населення незалежно від її чисельності;

- наявність на території країни самоврядних псевдодержав-резервацій з однорідним складом населення (як варіант, з неоднаковим рівнем незалежності);

- територія країни, що не відведена під резервації, вважається суверенною державою пануючої в ній расової (етнонаціональної) групи («держави-метрополії»);

- населення, яке не належить до панівної групи, незалежно від місця постійного проживання, отримує громадянство однієї з держав-резервацій;

- за межами псевдонезалежних держав-резервацій їх населення розглядається як іноземці (*aliens*) і може жити тільки за спеціальним дозволом;

- громадяни решти держав-резервацій навіть при наявності громадянства «держави-метрополії» (як би подвійне громадянство), за межами резервації позбавлені основних політичних прав (в першу чергу виборчого права) та піддаються дискримінації.

Апартеїдна форма державного устрою здатна виникати як девіація унітарної, так і федеративної держави. Або може ховатися як за номінально унітарною, так і за федеративною.

Наріжним каменем політики апартеїду в Південній Африці була «бантустанізація» – створення расистською владою на території країни системи десяти держав-резервацій для основних народностей африканського населення ПАР.

Номінально, в епоху апартеїду ПАР була федерацією чотирьох провінцій, але фактично такої не була оскільки: створила на своїй території держави-резервації (бантустані), не представлені на рівні центральної влади і з населенням, позбавленим громадянства ПАР; характерна для

федерації дворівнева система органів державної влади не охоплювала бантустани; відсутнє властивий федераціям поділ повноважень між державою в цілому і бантустанами; проголошені «суверенними» бантустани Транскей, Сіскей, Бопутатсвана і Венда, хоч і не були визнані на світовому рівні, виступали як суб'єкти міжнародного права; а у їх населення не було громадянства ПАР. Проте не була вона і конфедерацією: провінції «білої» Південної Африки утворили федерацію, Преторія не вважала автономні бантустани складовими частинами ПАР, не уклала з ними конфедеративного договору і де-факто центральна влада по ряду напрямків контролювала життєдіяльність бантустанів. Тим більше ПАР не була унітарною державою.

Таким чином, даний приклад підтверджує правомірність додавання апартеїдної форми державного устрою в якості своєрідної, стійкої девіантної форми до вже відомих – унітарної, федеративної, конфедеративної та імперії.

УДК 323.3:331.5(477)

Громадська Н. А.,

канд. політ. наук, доцент кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІЖНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах глобальних змін в економічній та соціально-трудовій сферах особливої актуальності набуває проблема забезпечення зайнятості молоді на ринку праці. Активна економічна поведінка молоді впливає практично на всі аспекти економіки країни та її регіонів, і є одним із найважливіших джерел її розвитку. Молодіжний сегмент відображає основні тенденції розвитку економіки, освіти та ринку праці.

Молодь складає майбутній трудовий потенціал будь-якої країни. Молоді люди мають кращі показники фізичного здоров'я та витривалості, порівняно високий загальноосвітній рівень. Молодий вік сприяє високій професійній та міграційній мобільності, відкритості, активності, легкій адаптації до змін та пошуку роботи. В той же час робоча сила молоді характеризується невисокою конкурентоспроможністю на ринку праці через невідповідність рівня та якості отриманої освіти сучасним професійним вимогам, відсутність практичного досвіду роботи, необхідних умінь та навичок, високі вимоги роботодавців до професійних компетенцій молодих людей, необгрунтовано завищені запити

молоді та їх невідповідність пропозиціям роботодавців тощо. Недостатній рівень державних гарантій щодо надання першого робочого місця робить молодь найменш захищеною категорією робочої сили. Тому проблема молодіжної зайнятості є однією з найгостріших серед соціально-економічних проблем сучасної України.

Сегмент молодіжної зайнятості в Україні характеризується: низьким рівнем економічної активності осіб наймолодшої вікової категорії; високим рівнем безробіття, що знижується у старших вікових групах молоді; структурним дисбалансом між попитом та пропозицією праці; значним рівнем неформальної зайнятості.

За офіційними даними Державної служби статистики України, у 2018 р. рівень економічної активності серед осіб у віці 30–34 років становив 83,3 %, у віці 25–29 років – 79,6 % та був вищим, ніж в середньому серед працездатного населення (62,6 %). Водночас серед осіб віком 15–24 років цей показник склав лише 33,7 %. Невисокий показник економічної активності в наймолодшій категорії значною мірою пояснюється тим, що саме в цей період життя молодь отримує освіту, і як правило, відкладає свій вихід на ринок праці. Проте, серед молоді є значна кількість осіб, які свого часу не скористалися правом зайняття першого робочого місця і мають перерву при переході від навчання до праці. Такі молоді особи є найбільш уразливими на ринку праці, адже поступово втрачають кваліфікацію і надію отримати роботу за набутою професією. Вони працевлаштовуються не за фахом, переважно в неформальному секторі, або вирушають на пошук роботи за межами країни.

Рівень молодіжного безробіття в Україні протягом останніх років залишається стабільно високим. Рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці, в усіх молодіжних вікових підгрупах є вищим за середній рівень серед працездатного населення (8,8 %). Показник безробіття молоді віком 30–34 років у 2018 році становив 8,9 %; у віці 25–29 років – 9,8 %, а у віковій групі 15–24 років цей показник був на рівні 17,9 %, тобто понад ніж удвічі вищим, ніж серед усього населення працездатного віку. Найбільше від безробіття потерпають молоді особи наймолодшої вікової групи, що пов'язано зі складністю та тривалістю переходу молоді від навчання до роботи, що залишається суттєвою проблемою.

Однією з проблем молодіжного ринку праці є структурний дисбаланс між попитом та пропозицією праці. Так, у структурі безробітних випускників вищих навчальних закладів третина навчалася у галузі соціальних наук, бізнесу та права, 13 % мали інженерну спеціальність, 12 % навчалися у галузі охорони здоров'я та 11 % – у галузі гуманітарних наук, мистецтва. Серед випускників професійно-технічних на-

вчальних закладів, які перебувають в статусі безробітних, 34 % становлять кваліфіковані робітники, 33 % – працівники сфери торгівлі та послуг. З числа працюючої молоді понад половину працевлаштовані не за фахом, що підтверджує необхідність синхронізації потреб ринку праці та ринку освітніх послуг.

Неможливість налагодити стабільний спосіб життя спонукає молодь займатися нерегламентованими видами діяльності, які є часто небажаними і небезпечними як для самої особи, так і для держави. За офіційними даними Державної служби статистики України, у 2018 р. кількість молодих осіб, які працювали на неформальних робочих місцях, становила 1,3 млн. Кількість зайнятих у неформальному секторі економіки зростає серед старших категорій молоді.

Невирішеність проблем у сфері молодіжної зайнятості призводить до втрати та погіршення якості трудового потенціалу держави, до зниження рівня життя, посилення соціальної напруженості в суспільстві, зростання тіньової зайнятості, сприяння зовнішнім трудовим міграціям і, щонайгірше, втрати мотивації молодих громадян до роботи взагалі.

Національні пріоритети у сфері зайнятості молоді переважно узгоджуються з принципами Міжнародної організації праці, яка постановила, що необхідно вжити термінові заходи для боротьби із безпрецедентною кризою у сфері молодіжної зайнятості. Ці заходи повинні базуватися на багатовекторному підході, спрямованому на прискорення й полегшення переходу від навчання до зайнятості, а також на створення гідних робочих місць. Так, резолюція Міжнародної організації праці «Криза в сфері молодіжної зайнятості: заклик до дії» (червень 2012 р.), закликає до більшої узгодженості загальної політики молодіжної зайнятості та окремих дій, що пов'язані з її реалізацією, та підкреслює, що вони мають утворювати багатосторонню систему.

УДК 32.019.51

Соловійова А. С.,

канд. політ. наук, доцент кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

РИЗИКИ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ НА МОЛОДЬ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасному суспільстві жодну виборчу кампанію, навіть у так званих демократичних державах, не можна уявити без активного викори-

стання маніпулятивних прийомів у виборчій агітації та політичній рекламі. Як результат, уявлення виборців про політичний продукт або кандидата часто бувають надзвичайно далекими від реальності. Це перетворює вибір громадян на умовність, оскільки він стає інспірованим зовні і не завжди співпадає з інтересами самих громадян.

Наскільки ефективним може бути політичне маніпулювання у конкретному суспільстві залежить від багатьох чинників. Серед основних можна назвати: особливості формування та розвитку масової політичної свідомості, стереотипи, погляди та очікування, поширені в конкретному суспільстві, а також менталітет, ідентичність та існуючі уявлення населення. На перешкоді маніпулятивному впливу можуть ставати системи комунікацій (лідери думки, сім'я і родичі, друзі і знайомі), а також особистий досвід особи. Проте ефективне політичне маніпулювання, особливо при відсутності альтернативних джерел інформації, може нівелювати ці перешкоди та обходити бар'єри.

Для особистості завжди важливим є її власний психологічний рівень захисту. На індивідуально-особистісному рівні психологічна безпека особистості забезпечується механізмами індивідуально психологічного захисту (комплекс захисних механізмів та способів поведінки окремої особистості). На цьому рівні, захист від психологічного маніпулювання може бути як свідомим, так і неусвідомлюваним. Несвідомий (напівсвідомий) захист від маніпулювання ґрунтується на використанні захисних механізмів психіки, тобто механізмів, що забезпечують усунення або мінімізацію негативних переживань, які травмують особу, стабільність її самооцінки, образу власного «Я». Захисні механізми психіки діють непомітно на рівні підсвідомості, тому людина не усвідомлює причин, мотивів, цілей, факту своєї захисної поведінки щодо певного явища або об'єкту. Крім того, вони завжди спотворюють, фальсифікують або підмінюють реальність.

Окремо варто виділити особливі ризики маніпулятивного впливу на молодь. Це пов'язано з тим, що у молодому віці механізми індивідуально психологічного захисту ще перебувають на стадії становлення та формування. Відтак більшою є вірогідність підпадання під вплив деструктивних технологій, які можуть спричинити значну травмуючу шкоду як для окремої особи, так і для молодого покоління держави в цілому. Варто відмітити, що найважче населенню протидіяти маніпулюванню у сфері такої проблематики, стосовно якої громадська думка остаточно ще не склалася.

Деструктивні наслідки маніпулювання з боку засобів масової інформації можуть бути обмежені наступними чинниками: плюралізм засобів масової інформації та влади загалом; незалежність та невідконт-

рольність ЗМІ основним політичним та економічним панівним групам, громадська організація засобів масової інформації; протидія концентрації та монополізації ЗМІ шляхом збереження їх місцевих та дрібних представництв; створення спеціальних органів загального контролю за діяльністю ЗМІ, а також за дотриманням ними правових та етичних норм (наприклад, Вища рада з аудіовізуальної комунікації у Франції, спеціальна комісія з самоконтролю за дотриманням пресою етичних норм у Великій Британії тощо).

Широкі можливості впливу засобів масової інформації у сучасному світі тільки підтверджують факт, що інформаційна влада, так само як і політична та економічна, мають контролюватися суспільством і громадськістю. Цю функцію можуть виконувати спеціальні органи громадського чи державного контролю а також підвищення загального рівня освіченості населення та комунікативне виховання молоді.

Під комунікативним вихованням автор пропонує розуміти вивчення ряду дисциплін, які допоможуть молодим людям усвідомити важливість ЗМІ у політичному процесі, окреслити їх можливий конструктивний та деструктивний вплив, навчити орієнтуватися в сучасному інформаційному світі, ідентифікувати інформаційні шуми та вміти протидіяти негативному впливу, в тому числі і лінгвістичного характеру.

Особливо важливим це є для сучасної України та ще ряду так званих пострадянських держав, в яких обізнаність громадян у сфері масових комунікацій та політичної культури є достатньо низькою.

Враховуючи широкі можливості застосування технологій маніпулювання, слід підкреслити, що однією з основних рис глобалізації є її інформаційна складова, яка безумовно є необхідним елементом сучасного світового устрою. Інформаційна епоха є реальністю, а не припущенням, саме у ньому знаходиться людство, і тому саме концепція інформаційного суспільства має носити стратегічний характер у питаннях міжнародної безпеки, збереження глобальної рівноваги та запобігання конфліктам. Натомість світ стикається з новими викликами, що прийшли разом з інформаційною епохою – тотальне маніпулювання, створення спотвореної картини світу, вплив на психіку людей за допомогою сучасних технологій, що швидко розвиваються й оновлюються. До глобальних проблем сьогочасного світу відносять такі явища, як кіберзлочинність; гарантування сталої роботи інформаційної інфраструктури та захист її від різного роду атак; забезпечення особистісної інформаційної та психологічної безпеки користувача інтернету, телеглядачів, недоторканість приватного життя та унеможливлення несанкціонованого збору інформації; безпека транзакцій та інше.

Таким чином, сприяючи перебігові позитивних тенденцій глобалізації та інформаційної відкритості, сучасна держава у той самий час має рішуче протистояти деструктивним процесам втрати суверенітету

в культурно-інформаційній сфері, а саме експансії іноземних країн, транснаціональних корпорацій у внутрішній інформаційний простір, що робить можливим приведення до втрати національної ідентичності, а також руйнації духовно-моральних устоїв суспільного життя. В умовах поширення світової мережі Інтернет-зв'язку військові конфлікти набувають нових характеристик, адже доповнюються сферою віртуального протистояння.

УДК 324+342.8

Чупрін Р. В.,
канд. політ. наук, доцент кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ІРЛАНДСЬКИЙ ДЖЕРРІМАНДЕРІНГ: ПОХОДЖЕННЯ ТА СПЕЦИФІКА

Прийняття Верховною Радою України Виборчого кодексу, який одночасно мав би врегулювати всі рівні виборів в Україні, не лише є важливим з точки зору політичної практики, але і має неодмінно позначитися на зміні акцентів наукових досліджень виборів та виборчих систем в Україні. І хоча на момент написання цього тексту, проект Виборчого кодексу відправлено на доопрацювання, а отже потенційно його зміст може зазнати як незначних, так і суттєвих змін, вже зараз варто звернути увагу на новації, які він може принести до виборчого процесу принаймні на рівні виборів народних депутатів України. Ніколи до цього виборча система України не поставала перед настільки радикальними змінами, щоб одночасно піддавалися трансформації територіальна організація виборів, механіка голосування, виборча формула та спосіб переведення голосів виборців у мандати. Кожна з новацій заслуговує на окремий детальний аналіз, а особливо прискіпливо мають розглядатися ті критичні вразливості, які вони приносять у виборчу систему. В цьому контексті важливо уникнути тих помилок, які були зроблені при формуванні в 2015 р. системи місцевих виборів, сповненої такими критичними уразливостями. Серед таких уразливостей особливо небезпечними є ті, з якими вітчизняна політична практика раніше не стикалася. До їх числа належить так званий «ірландський джеррімандерінг» – технологія маніпулювання межами багатомандатних виборчих округів для виграшу додаткових мандатів у виборчих органах. Він є рідкісним різновидом джеррімандерінгу, притаманним

виключно пропорційним виборчим системам, що використовують поділ країни на регіональні багатомандатні виборчі округи.

Дорогу до використання «ірландського джеррімандерінгу» було вказано політиками Сполучених Штатів Америки. Питання пропорційного розподілу мандатів у США довелося вирішувати не у зв'язку з переведенням голосів виборців у місця в представницькому органі, а зв'язку з розподілом місць у нижній палаті парламенту між штатами. Втім, США з їх тяжінням до використання системи відносної більшості у одномандатних округах не могли стати країною, де б з'явився новий тип джеррімандерінгу – у цьому просто не було реальної практичної потреби.

Натомість, умови для цього склалися у Ірландії, яка протягом ХХ ст. рухалася до незалежності і формування власної оригінальної виборчої системи. Місцем застосування нової технології стали виборчі округи, в яких відмінність у підтримці виборцями проурядових та опозиційних кандидатів була відносно незначною, а отже урядові та опозиційні партії могли виграти однакову кількість мандатів. Втім, рівний розподіл був можливий лише в тому разі, якщо магнітуда виборчого округу була парною. Якщо ж магнітуда була непарною, то партія з більшою підтримкою здобувала принаймні на один мандат більше.

Так з'явився перший варіант правила «ірландського джеррімандерінгу»: створювати округи з магнітудою 4 в тих регіонах, де більшу підтримку мають опозиційні кандидати, та округи з магнітудою 3 в тих регіонах, де більше підтримують проурядові сили. У більш загальному вигляді дане правило можна сформулювати таким чином: в регіонах з більшим рівнем підтримки проурядової партії уряду слід створювати округи з якомога меншим і бажано непарним значенням магнітуди, а в регіонах, які більше підтримують опозицію – округи з якомога більшою магнітудою. Завдяки цьому у округах першого типу проурядові сили матимуть шанс виграти всі мандати чи принаймні їх більшість, в той час як в округах другого типу зможуть здобути хоча б декілька мандатів.

Саме в Ірландії склалася комбінація умов, яка призвела до появи цього джеррімандерінгу нового типу: використання для формування парламенту пропорційної виборчої системи; розподіл мандатів не в межах єдиного загальнодержавного багатомандатного виборчого округу, а в межах регіональних багатомандатних виборчих округів; відносно невелика магнітуда виборчих округів, яка дозволяла обґрунтовано прогнозувати співвідношення сил між основними конкуруючими партіями; партійна система з тяжінням до поділу на два основні політичні табори; неоднорідність політичних вподобань виборців в межах країни

та тяжіння різних регіонів до різних політичних таборів; наявність досвіду використання класичного варіанту джеррімандерінгу; відсутність жорстких обмежень, які б накладалися на формування виборчих округів адміністративно-територіальним поділом країни; відсутність незалежного органу, який би займався визначенням меж виборчих округів, та реальне виконання цих функцій представниками правлячої політичної партії або коаліції.

Таке поєднання умов складно штучно створити, але за його наявності для правлячої партії відкриваються нові, можливості покращення власних електоральних результатів. В Україні вже наявна частина перелічених передумов, а потенційно можливі доопрацювання Виборчого кодексу цілеспрямовано або випадково можуть зробити «ірландський джеррімандерінг» частиною вітчизняної політичної практики.

УДК 323.172

Лушагіна Т. В.,

канд. політ. наук, старший викладач кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

БРЕНДИНГ МАЛОГО МІСТА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У світі глобалізації та інформатизації місто як адміністративно-територіальна одиниця починає набирати все більшого значення як окремих актор ринкових відносин як внутрішньодержавному, так і у зовнішньому форматі. В умовах децентралізації в Україні постає нагальним питання розвитку малого міста для забезпечення потреб територіальної громади. Однією із таких можливостей є брендинг території чи в даному випадку – брендинг малого міста.

Брендинг міста – це реальна можливість залучення нових інвестицій до міста, туристичних потоків, забезпечення соціальної стабільності та соціальної безпеки. Бренд міста покликаний створити в першу чергу позитивні асоціації з містом, формувати його внутрішній і зовнішній імідж. Внутрішній імідж передбачає формування високого рівня довіри членів територіальної громади до місцевих органів влади, згуртування громади у вирішення складних питань, виховання почуття патріотизму, збереження молодіжного потенціалу, створення умов для розвитку та професійної реалізації громадянина. Зовнішній імідж передбачає створення позитивного образу міста з метою відкриття для

всього світу унікальних особливостей міста, що може бути пов'язано з його історією, видатними людьми чи рекреаційними територіями. Вдалими муніципальний маркетинг здатен залучати нові туристичні потоки, нових жителів, які б прагнули працювати на розвиток такої територіальної громади.

Сам процес брендингу передбачає управління брендом, тобто його створення, розкручування та корекцію. Даний процес досить популярний для європейських країн, особливо, що стосується брендингу малих міст. На сьогодні у світі налічують понад 36 типів міських брендів, серед яких умовно виділити такі групи: міста-перехрестя, міста інновацій, «смачні» міста, історичні міста, туристичні, індустриальні тощо. Для України питання брендингу дещо нове. Якщо великі міста обласного значення вже почали будувати і розвивати свій бренд (наприклад, Дніпро, Одеса, Львів), то для малих міст питання муніципального маркетингу залишається відкритим.

На формування бренду міста може впливати дві групи факторів:

- об'єктивні – географічне положення, історичні та культурні особливості розвитку, соціальна політика, науковий та інноваційний потенціал, інвестиційний клімат, рейтинг території, політична стабільність, соціальна безпека тощо;

- суб'єктивні – формування образу території у свідомості її жителів та гостей, що може бути оцінений через рівень гостинності та відкритості, сприйняття споживачами атрибутивних знаків території, імідж територіального лідера в очах громадськості і т. д.

Вимірюваність ефективності бренду території (на скільки бренд виконує свою функцію) можна здійснити за допомогою таких показників:

- функціональний – показник, що ґрунтується на даних щодо якості і вартості життя в місті (наприклад, ціна на продукти, комунальні послуги, вартість житла тощо);

- емоційний – сукупність певних емоцій, що викликаються брендом території, тобто це ті відчуття, що виникають при відвідуванні міста, а потім при згадці про це місто;

- соціальний – показник, що означає рівень освіченості населення, його толерантності;

- духовно-історичний – сприйняття історико-культурної та релігійної спадщини території;

- культурно-освітній – розвиненість науки і освіти в місті, функціонування наукових центрів та культурних осередків;

- інноваційний – показник, що говорить про рівень відповідності міста науково-технічним досягненням;

- безпековий – формування безпекового клімату в місті.

При формуванні бренду міста не достатньо створити лише логотип і провести рекламну кампанію – це лише 10 % від необхідної загальної

роботи над брендом. В загальному вигляді процес створення бренду має ґрунтуватися на об'єктивному баченні необхідних шляхів розвитку даної території. Це може бути місто як виробник певних товарів чи послуг, місто як бізнес-центр, місто-бренд туристичного напрямку, місто як центр культурних чи розважальних заходів.

Брендинг – процес, в основі якого лежить стратегічне бачення розвитку міста та просування його на ринку; це комплексний процес до якого залучена не лише місцева влада, а й уся територіальна громада міста, оскільки вона виступає також носієм бренду свого міста. Процес створення бренду малого міста має передбачати об'єктивний аналіз історичної спадщини, виокремлення унікальних особливостей сучасного функціонування міста та розроблення ефективних шляхів його розвитку в майбутньому. Таке комплексне дослідження надасть можливість місту знайти нові шляхи для інвестицій, створювати нові робочі місця, підвищити рівень соціального добробуту населення, мати власну нішу в ринкових відносинах як в середині держави, так і в зовнішньоекономічному секторі.

УДК 329.285

Шкірчак С. І.,

викладач кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ Н. МАХНО В ПЕРІОД ЕМІГРАЦІЇ

Україна стала однією з небагатьох країн, де ідеологія анархізму мала змогу вийти за межі теоретичних концепцій і знайти своє відображення у площині практичної політики, особливо це стосується діяльності так званого «махновського руху» (1917–1921 рр.).

Після остаточного встановлення в Наддніпрянській Україні радянської влади, Н. Махно як головний очільник анархістського руху в Україні вже в еміграції почав переосмислювати головні здобутки та невдачі.

Серед напрямів його суспільно-політичних думок того часу варто виокремити наступні:

1. Переосмислення «національного питання». Будучи насамперед анархістом лівого напрямку («анархо-комунізм») Н. Махно у своїй діяльності сповідував пріоритет класових інтересів – проблема звільнення селян та пролетаріату від гніту будь-якого штабу є першочерговою, проблема національної самовизначеності та ідентифікації була другою.

Проте, в еміграції він дещо змінив свої погляди. Так, історик В. Горак стверджує, що в еміграції Н. Махно сприйняв національну складову українського руху, навіть співпрацював з Симоном Петлюрою. Про зміну поглядів свідчить і те, що у передмові до своїх спогадів «Російська революція на Україні» Н. Махно пише: «Про одне лиш можу пошкодувати я, випускаючи цей нарис у світ: це те, що він виходить не в Україні і не українською мовою. Культурно український народ крок за кроком йде до повного визначення своєї індивідуальної своєрідності і це важливо. Але в тому, що я не можу видати свої записки мовою свого народу, вина не моя, а тих умов, в яких я знаходжусь».

Також, у своїй статті «Декілька слів про національне питання на Україні» («Дело труда», № 19, грудень 1926 р.) Н. Махно зазначає, що анархістам потрібно рахуватися з особливостями останніх днів України: «Україна говорить українською і в силу того ж такі націоналізму часом погано слухає прибульців, що говорять не українською... Якщо до цього часу анархісти справляли слабкий ідейний вплив на українське село, то тільки тому, що групувалися по містах і, до того ж, не брали до уваги національну говірку українського села».

2. Проблема єдності анархістських організацій. Вже у періоди активної діяльності анархістського руху в Україні була помітна розпо-рошеність анархістів. Н. Махно прагнув, щоб до їхнього руху хоча б ідейно приєднався визнаний класик ідеології анархізму П. Кропоткін, проте, як згадує Н. Махно у своїх «Споминах» він хотів просити поради у П. Кропоткіна щодо революційної діяльності серед українських селян, але останній категорично відмовився давати поради, заявивши: «Це питання пов'язане з великим ризиком... і тільки ви самі можете його вирішити». Також, як зазначає В. Чоп, мали місце конфліктні ситуації між «міськими» анархістами організації «Набат» та «сільськими» анархістами-махновцями, які зрештою вилилися у те, що «міський» анархізм викликав Н. Махна лише гнівне розчарування: «Тоді я не міг навіть припустити, що вони в більшості звичайні базіки».

Проблему відсутності єдності серед анархістів уже в еміграції Н. Махно спільно з П. Аршиновим та іншими анархістами спробують вирішити шляхом утворення «Всезагального Союзу Анархістів», навіть був підготовлений проект «Організаційної платформи Всезагального Союзу Анархістів» (1926 р.), що знайде своє вираження в анархістському рухові «Платформізм». І хоча далі проекту справа не дійшла, а «Платформа» зазнала певної критики з боку інших анархістів, варто відмітити, що це була одна з перших спроб утворити світову анархістську організацію з єдиною доктриною, і тут великий вплив чинили

саме українські анархісти, які спиралися на безцінний досвід революційної боротьби.

3. Проблема «успіху революції». Невдача анархістської селянської революції в Україні 1917–1921 рр. змушують Н. Махно ґрунтовно дослідити причини поразки та видати рекомендації, які б допомогли уникнути поразки у майбутньому. Так, про це він пише у численних статтях у часописі «Дело труда» і багато цьому уваги приділено в проєкті «Організаційної платформи Всезагального Союзу Анархістів». Варто відзначити, що споглядаючи як утверджувалася радянська влада на теренах колишньої Російської імперії з численними перехідними періодами («воєнний комунізм», «Нова економічна політика») і як це призводило до виродження початкової ідеї, Н. Махно разом з «платформістами» відкидає ідею перехідного періоду. Так в «Платформі...» зазначається: «Ідея перехідного періоду, за якою в результаті соціальної революції має утворитися не анархічне суспільство, а якийсь «ікс», що несе в собі елементи і пережитки старої капіталістичної системи, протианархічна за своєю суттю. Вона таїть в собі загрозу зміцнення і розвитку цих елементів до їх первинних розмірів і поверне події назад. Яскравим прикладом цього служить встановлений більшовиками в Росії режим «диктатури пролетаріату», який на переконання більшовиків мав бути всього лише перехідною ланкою до повного комунізму, але який насправді привів до відновлення класового суспільства, на дні якого були як і раніше робітники і найбідніші селяни».

Таким чином, переосмислений досвід українських анархістів на чолі з Н. Махно справив серйозний вплив на ідейну трансформацію ідеології анархізму в Європі у міжвоєнний період. Також не менш важливим стало усвідомлення Н. Махном вагомості національного питання в українському політичному процесі революційного періоду.

УДК 324

Конопляник Д. О.,

аспірант кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРИКЛАДИ ДІЄВИХ МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ ПІД ЧАС ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ 2019 року

У 2019 році відбулися дві знакові події для розвитку новітньої історії України – вибори Президента України та Верховної Ради України.

Ці вибори відобразили цікавий результат, якого не чекали досвідчені українські політики – Президентом України став відомий український шоумен Володимир Зеленський. Слідом за таким результатом суспільного вибору сталася ще одна цікава, з точки зору політичної науки, подія – політична партія «Слуга народу», яка асоціюється з новообраним Президентом України, отримала практично абсолютну перемогу як у багатомандатному окрузі, так і в мажоритарних округах. В результаті ми отримали так звану «монобільшість» – 252 депутати.

Усі ці події відбулися не лише в результаті бажання українських громадян бачити при владі нових особистостей, а й активного впровадження нових методів проведення виборчої кампанії, які ефективно спрацювали.

Окрім партії «Слуга народу» до українського парламенту в багатомандатному окрузі пройшли ще чотири партії – «Опозиційна платформа «За життя» Ю. Бойка (44 депутати), «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» Ю. Тимошенко (24 депутати), «Європейська солідарність» П. Порошенка (27 депутатів), партія «Голос» С. Вакарчука (20 депутатів). У такій складній ситуації більшість українських політичних партій (які програли, або незадоволені результатом), політичні експерти, аналітики та політтехнологи після закінчення виборів почали проводити ретельний аналіз результатів, виокремлювати успіхи та недоліки виборчої кампанії, розробляти стратегію і тактику дій для наступних парламентських та місцевих виборів.

Для зручності викладення інформації автор пропонує виділити головні компоненти виборчої кампанії та розглянути найбільш дієві методи та тенденції, які можуть бути використані політичними партіями та кандидатами на майбутніх парламентських та місцевих виборах в рамках цих компонентів:

1. Пошук і підбір кандидатів.
2. Розробка програми та ключового меседжу кампанії.
3. Види взаємодії з виборцями.
4. Партійна структура і внутрішньопартійна комунікація.

Автор також наголошує на тому, що даний короткий аналіз виконаний на основі останніх парламентських виборів в Україні, особистого досвіду роботи під час виборчої кампанії в Миколаївській області та досвіду інших регіонів України.

1. Пошук і підбір кандидатів – це складний і ретельний процес, який вимагає певних соціально-психологічних навичок та аналізу фінансово-особистісних характеристик кандидата. До дієвих методів цього напрямку можна включити:

– підбір нових облич, незаплямованих негативним політичним досвідом;

- праймеріз в середині партії та громадський праймеріз (допомагає оцінити можливості кандидатів та обрати найбільш успішних та результативних);

- своєчасний підбір кандидатів (як правило, обирати кандидата та закріпляти його за округом необхідно не менш, ніж за рік до виборчої кампанії);

- фінансова спроможність (кандидат знає про те, скільки необхідно витратити на кампанію, готовий на такі витрати);

- авторитетність та харизматичність (кандидат морально та психологічно підготовлений до усіх успіхів та недоліків кампанії, стійкий до стресу, користується повагою у людей, або може швидко цю повагу завоювати);

- прихильність кандидата до основної ідеології партії (кандидат щиро підтримує головну партійну програму дій, адаптує елементи цієї програми для свого округу);

- вміння працювати в команді (кандидат охоче співпрацює з партійними політтехнологами та спеціалістами).

2. Розробка програми та ключового меседжу кампанії. Без програми, головного гасла та лозунгу не може бути побудована жодна кампанія. Дієві методи:

- врахування особливостей регіону (програму потрібно створювати на національному рівні й адаптувати її на рівень регіонів, оскільки є проблеми не лише загальнонаціонального значення, а й певного округу);

- використання технології «прицілювання» (для визначення пріоритетних проблем округу та подальшої побудови програми)

- широке впровадження партійного брендбуку (офіційний документ партії, в якому описується програма дій, атрибути, гасла, логотип, цільова аудиторія, позиціонування партії та інші дані, якими керується політична партія для побудови комунікації з виборцями та розвитку партії в цілому);

- доступність та чіткість головного меседжу кампанії.

- вибір основних кольорів, які використовуватимуться під час кампанії й будуть асоціюватися з кандидатом та партією (деякі політичні сили робили ребрендинг своїх політичних сил, внаслідок цього виборці заплутувалися й не знали за кого їм голосувати).

3. Види взаємодії з виборцями. Складне питання, яке потребує ґрунтовного аналізу та вивчення. Як показала практика парламентських виборів 2019 року в Україні, «старі методи» («компанія від дверей до дверей», безпосереднє «живе» спілкування з виборцями, зустрічі, концерти, прямий і непрямий підкуп виборців тощо) працюють, але вже не дають бажаного результату. Дієвими методами виявилися такі:

- активна робота у соціальних мережах (вдосконалення діяльності у мережі «Facebook», підключення мережі «Instagram» для залучення молоді);

- створення каналу кандидата на платформі «Youtube.com» (викладання відеороликів про діяльність кандидата, висловлення його позицій з ключових питань, впровадження практики прямих ефірів з підключенням функції «питання-відповідь» та безпосереднього спілкування онлайн);

- показ реального життя кандидата та його досягнень без використання неправдивої постановки сюжету;

- залучення молоді до участі у виборчій кампанії (підтримка кандидатом флешмобів, молодіжних конкурсів та програм).

Перспективним напрямком є створення мобільного додатку, в якому буде уся інформація про політичну партію, опис діяльності, список кандидатів з фотографією, біографією, досягненнями, контакти, корисні посилання, функція зворотного зв'язку тощо.

4. Партійна структура і внутрішньопартійна комунікація. Варто згадати відомого науковця М. Дюверже, який вважав, що «партійна інфраструктура має велике значення: вона створює загальні рамки діяльності її членів, встановлює форму їх зв'язку між собою, визначає спосіб відбору керівників та їх повноваження».

В першу чергу, необхідно зазначити такий факт: практично кожна політична партія має центральний штаб та регіональні осередки. Стабільність та ефективність роботи між цими структурними елементами є запорукою успіху партії на виборах. До дієвих методів належать:

- правильна горизонтальна та вертикальна комунікація (вертикаль «центр-область-округ», горизонталь «округ-партійні осередки-електорат»);

- присутність представників центрального штабу у регіоні (підвищується ефективність роботи на місцях, зменшується кількість конфліктів між регіональним та центральним штабом через різне бачення напрямку побудови виборчої кампанії);

- залучення народних депутатів України, які представляють партію, від якої балотується кандидат (особливо ефективно під час зустрічей з виборцями, які бачать, що кандидата підтримують діючі депутати);

- своєчасна розробка та доставка агітаційних матеріалів у регіони;

- використання сучасних мобільних месенджерів (миттєва передача інформації, швидке реагування на події, створення каналів для кандидатів тощо);

- правильна внутрішня мотивація партійців, працівників виборчих штабів (націленість на перемогу, віра у власні сили, підтримка зі сторони керівництва);

- проведення навчань, тренінгів, форумів для кандидатів та членів партії (підвищують професійний рівень, спеціалісти розповідають про

зміни у законодавстві, дієві технології для досягнення результату, кандидати та партійці обмінюються досвідом тощо).

Отже, враховуючи результати проведення партіями та мажоритарними кандидатами виборчих кампаній під час парламентських виборів в Україні 2019 року, можна стверджувати про те, що «старі методи» ще працюють, але не надають бажаного результату. Старі методи є ефективними у тих регіонах, де соціально-економічна ситуація знаходиться на невисокому рівні, а потреби електорату можна задовольнити за допомогою прямого і непрямого підкupu. Найбільш яскраво показали себе нові дієві методи, які складаються з більш розширеної роботи у соціальних мережах (не лише «Facebook», але й підключення мережі «Instagram»), використання мобільних месенджерів (створення власних каналів для поширення потрібної інформації), підвищення авторитету партії та кандидата за допомогою реальних справ, а не обіцянок, залучення молоді до участі у виборчій кампанії на добровільних засадах, а не для неправдивої постановки, вдосконалення партійної структури та внутрішньопартійної комунікації.

УДК 316.752:323.2(477)

Семенченко М. Ф.,
аспірант кафедри політичних наук і права,
ПНПУ ім. К. Д. Ушинського», м. Одеса

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Умовою успішного розвитку і безпеки українського суспільства сьогодні є наявність і збереження системи культурних і духовних цінностей, що складають ціннісний зміст людського буття, оскільки завдяки відтворенню і трансляції духовних цінностей здійснюється духовний зв'язок поколінь і передається духовний досвід людства. Питання про цінності стає особливо актуальним за умов трансформації суспільства. В умовах кардинальних змін у суспільстві людство не відпрацьовує звичайні стереотипи, традиції та норми, і тоді виникає потреба в осмисленні цих цінностей, оцінці їх змісту.

Філософський аналіз категорії «цінність» передбачає її загальність. Аристотель підкреслював, що цінності людьми сприймаються по-різному. Наприклад, в оцінці щастя виявляється єдність особливого і загального. Епоха Відродження найвищою цінністю визнала людину, а

інші цінності є такими лише остільки, оскільки забезпечують загальний розвиток людства. Філософи епохи Ренесансу вважали, що лише на основі ціннісних орієнтацій справедливого суспільства можна формувати загальні духовні потреби людини і на їх основі – індивідуальні ціннісні судження. Представники німецької філософії стверджували, що моральні, духовні цінності апріорно притаманні внутрішньому світу людини, її душі.

Цінності в політиці – це норми, актуальні стереотипи політичної свідомості, що дозволяють оцінювати політичну ситуацію та орієнтуватися в ній. Політичні цінності входять як складова до набору соціальних цінностей, виражають як їх, так і осмислення політичного досвіду. Цінності входять також до структури ідеології та ментальності. У західній політичній культурі й практиці склалася низка парадигмальних наборів цінностей. До них можна віднести консервативні, ліберальні, комуністичні, соціалістичні, національно-етнічні, пацифістські на інші цінності. Цінності тісно пов'язані зі структурою суспільства, наявним розподілом праці в ньому. У цій системі вони набувають загальнодержавного, класового, корпоративного й особистісного характеру. Між цими цінностями існують як тотожність, збіг, так і відмінності, оскільки ціннісні підґрунтя перетинаються.

Для розуміння зазначеної теми слід розглянути співвідношення таких категорій, як політика та мораль. Діалектика політики та моралі – дуже складна проблема філософії політики. І навряд чи коли-небудь буде знайдено достатнє рішення цієї проблеми, що стосується найважливіших принципів функціонування соціуму.

Політика – це форма суспільної свідомості і діяльності, що має багато вимірів. Не тільки теорія політики, що понятійним засобом відбила багатомірність предмета науки, але й реально використовуваний політичний інструментарій, за допомогою якого політична свідомість утілюється в дійсність, матеріалізується в конкретному виді діяльності (економічна політика, технологічна, національна, екологічна, соціальна, культурна, демографічна та ін.). Одним із найважливіших «вимірів» політики, критерієм її ефективності є мораль.

Мораль – це форма суспільної свідомості і сфера індивідуальної свідомості особи, що становить сукупність висловлених у нормах, принципах, категоріях і ідеалах моральних вимог, на основі яких суспільство і особистість виробляють оцінки людської поведінки, явищ соціального і духовного життя. Будучи формою суспільної та індивідуальної свідомості і видом суспільних відносин, мораль своїми принципами і нормами, ідеалами регулює поведінку людини в її сімейно-побутовій, трудовій, громадянській, політичній життєдіяльності. Етич-

не поняття – добро, справедливість, обов'язок, честь, совість, шляхетність – не тільки висловлює оцінку політичної діяльності держави, влади, тієї чи іншої політичної партії або політичного руху, але й є «стимулятором», або ж «регулятором» політики і політиків, що служать предметом такої оцінки. Моральна свідомість суспільства тісно взаємодіє і переплітається з політичною свідомістю, санкціонує або ж засуджує мотиви, практичну діяльність і результати політичного курсу, що реалізується, здійснює етичну експертизу політичних програм, висвітлює особисті якості політичних діячів, визначає міру їх моральної і соціальної надійності.

Якщо говорити безпосередньо про зв'язок моралі з політикою, то політика, яка не підтримується соціальною і індивідуальною мораллю, приречена на поразку, а нечесний політик, що переслідує не загальнозначущу, а корисну мету, – то фігура, яка швидко покидає політичну арену. Утім часто він звільняє місце іншому політику, який також не відрізняється чистотою і шляхетністю своїх намірів.

Політик зацікавлений у збереженні цілого і тому жертвує частиною. Політика спрямована на загальне, мораль – на особистість. Справжній політик розуміє, що якщо загине ціле, то загине і частина: якщо загине народ, то загине і людина, що є представником цього народу.

Таким чином, політик не може і не зобов'язаний керуватися моральними нормами і принципами. Проте як людина він повинен бути високоморальним, дотримувати і поважати всі моральні правила, показувати в усьому особистий приклад для своїх громадян. Він зобов'язаний кожний свій неполітичний крок обдумувати з погляду морального кодексу. Він повинен розуміти, що від його поведінки в приватному житті багато в чому залежить не лише його політична кар'єра, але й авторитет його держави. Тобто аморальній людині немає місця в політиці.

Слід звернути увагу також на те, що дослідження політологів, психологів і філософів показують, що українці в своєму виборі щодо, зокрема, Глави держави, народних депутатів тощо керуються не своїм ставленням до них як до представників певної політичної сили, до їхніх програм, а опираються на своє суб'єктивне враження від особи, тобто принцип «подобається – не подобається». Тому, як показують дослідження, більшість політиків у своїй агітації спираються на загальнолюдські цінності, щоб привабити якомога більше електорату.

З погляду моралі можна говорити про загальнолюдські цінності, хоча вони проявляються через окреме чи одиничне. Тобто поняття загальнолюдських цінностей має абстрактний характер і лише в конкретній дійсності вони проявляються. Крім того, їх варто розглядати діалектично,

тобто в розвитку. Те, що було цінністю для однієї епохи, може не підходити для іншої. Скажімо, рабство в античному світі було нормальним явищем і ніхто не засуджував його ні морально, ні політично.

Таким чином, політика і мораль є двома автономними сферами суспільного життя. Вони взаємопов'язані, проте виконують різні функції, змішання яких може згубно позначитися як на моралі, так і на політиці. Проте, щоб політика сприяла моральному вдосконаленню суспільства, слід проводити таку політику, яка відповідала б більшості членів цього суспільства.

Утілення загальнолюдських та індивідуальних цінностей в політику відбувається через політичну ідеологію – систему концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на політичне життя, яка віддзеркалює інтереси, світогляд, ідеали соціальних класів, націй, різних суб'єктів політики. Саме ідеологія, зокрема політична, визначає своєрідний набір цінностей, що реалізуються в політичній діяльності. Вона визначає співвідношення загальнолюдських та індивідуальних цінностей в політиці. Безперечно, що в теорії, ті й інші мають бути урівноважені між собою. Проте, сьогодні, в реальному житті українського суспільства реалізувати це практично дуже складно. Обов'язково якась ціннісна група буде переважати. Усі цінності завжди мають суб'єктивний характер, а отже для різних людей вони мають різний ефект: для одних вони несуть позитивний відтінок, для інших – негативний. Там де реалізуються інтереси однієї частини суспільства, попираються інтереси іншої частини. В цьому протистоянні і відбувається трансформація загальнолюдських та індивідуальних цінностей, в загальнополітичні цінності українського суспільства.

УДК 351.858(477)

Тюкалов А. О.,
магістрант кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Слід зазначити, що поняття «національна ідея» виникло і було обґрунтовано ще в XVIII–XIX ст. у період становлення багатьох національних держав і прямо пов'язане з вибором та реалізацією нацією свого власного шляху розвитку, роллю і місцем у світі як своєрідної відповіді викликам історії. Національна ідея у найзагальнішому вигляді, - це

ідея, яка відображає головний національний інтерес і задає розвиткові країні оптимальний напрям у сьогоденні і на майбутнє. Оскільки ж існують національні інтереси в політичній, економічній, культурній, побутовій сферах, то національна ідея може існувати в складній синтезній формі як національна (державницька) ідеологія і в простих формах – ідея етнічна, зовнішньополітична, культурна і т. ін., які теж є достатньо концептуальними і комплексними.

Близькими та пов'язаними з національною ідеєю є такі поняття як національна ідентичність, національна спільнота, національне покликання, національний ідеал, національні цінності та пріоритети, національні інтереси, що й дають змогу розкрити суть цього складного поняття.

Національна ідентичність є центральним елементом у структурі національної ідеї. Ідентичність означає сукупність ознак, які виділяють певну групу людей з кола інших груп і слугують окремішній особі підставою до віднесення себе до цієї групи. На цій основі суб'єкт самоусвідомлює себе: свій тип, характер та власну роль у певному середовищі, що формується на основі «постійності цілей, пам'яті, головних вартостей, переживань та закріплюється системою ролей та позицій». Сформована ідентичність дає змогу усвідомити свою подібність чи близькість до міжнародної інтегрованої спільноти через ідентифікацію подібних (чи близьких) вартостей, інтересів та цілей і, відповідно, повніше усвідомити свої інтереси та цілі на міжнародній арені чи в регіоні. Тому національна ідентичність разом з іншими чинниками (видом міжнародної системи, типом балансу сил) формує уявлення національної спільноти про її роль на міжнародній арені. Національна ідентичність, на думку Е. Сміта, характеризує передусім політичну спільноту і містить такі її найголовніші риси:

- 1) історична територія, або рідний край;
- 2) спільні міфи та історична пам'ять;
- 3) спільна масова, громадська культура;
- 4) єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів;
- 5) спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території.

Національний ідеал також є важливим елементом у структурі національної ідеї. Національний ідеал – це цілісний образ оптимального суспільного й національного ладу, за якого найповніше реалізується потенціал нації та окремих її членів у всіх сферах життя. І. Франко визначав суть ідеалу в суспільному житті як «синтези бажань, потреб і змагань близьких, практично легших і трудніших до досягнення бажань та змагань далеких, таких, що на око лежать поза межами можливого... Такі ідеали можуть поставати, можуть запалювати серця ширших кру-

гів людей, вести тих людей до найбільших зусиль, до найтяжчих жертв, додавати їм сили в найстрашніших муках і терпіннях».

Національний ідеал виступає передусім як морально-етична цінність. Сила й життєздатність національної ідеї справді від того, наскільки її національний ідеал адекватно відображає об'єктивну реальність і тенденції суспільного розвитку. Однак національна ідея виконуватиме свої функції у суспільстві лише тоді, коли кожна людина буде переконана у процесі своєї практичної і теоретичної (пізнавальної) діяльності в істинності свого національного ідеалу, буде його емоційно переживати, і тим він задовольнятиме потреби її серця. Тому не можна відкидати національного міфу і релігійних знань народу, оскільки тоді вона буде чужою для народу. Потрібна раціоналізація цих знань та історичного досвіду свого народу, гармонійне поєднання науки, релігії й національної міфології через синтез досягнень сучасної науки та релігійно-міфологічних уявлень народу з урахуванням історичних уроків, що передбачатиме доопрацювання та подальший розвиток національної ідеї відповідно до потреб сучасної епохи. Важливим складником національної ідеї є національні цінності та пріоритети. Ієрархію національних цінностей та систему національних пріоритетів визначає переважно національний ідеал. Цінності та пріоритети формують життєві орієнтації нації й людини у світі, а отже, є результатом поєднання власного та запозиченого загальнолюдського досвіду, що став національним надбанням. У цьому контексті актуальне визначення національної ідеї А. Фартушного: «Українська національна ідея – це ієрархізована система духовних цінностей, що об'єктивно склалася у процесі етногенезу й націогенезу автохтонного населення Подніпров'я і Подністров'я і котра адекватно відображає реальні умови існування цього населення». Н. Смелзер визначає суспільні цінності як загальноприйняті переконання з огляду на цілі, до яких повинні прагнути люди в суспільстві. Через цінності особи, соціальні групи та національні спільноти більш чи менш свідомо виявляють своє ставлення до світу. Саме на основі цінностей суб'єкт вирішує питання про сенс свого життя: яке воно є, яким воно має бути, до чого прагнути, як, для чого і заради чого варто жити. Іншими словами, на основі цінностей суб'єкт визначає власні цілі, цілі свого життя та обирає засоби для їх реалізації. Національні цінності покликані регулювати задоволення духовних і матеріальних потреб та визначати їх оптимальне співвідношення й пріоритетність. Основою суспільного розвитку, основним пріоритетом розвитку суспільства має стати людина, її духовне відтворення як самосвідомої особистості з тільки їй властивою трансцендентною гідністю як «образу і подоби Божої». Система цінностей спільноти є фундаментом певного типу національної культури, яка формує певні традиції і стандарти політичної діяльності, активності.

ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ У ПОЛІТИЧНІЙ БОРОТЬБІ

Будь-яка виборча кампанія спрямована на завоювання симпатій пересічних громадян, які мають право голосу, тобто електорату. В умовах зростаючої конкуренції на виборах саме ефективне використання виборчих технологій дозволяє завойовувати владу. Виборчі технології відрізняються від усіх інших спрямованістю на включення соціально-психологічних механізмів, які регулюють електоральну поведінку виборців. У більш вузькому розумінні – це певний метод боротьби за електорат.

Категоріальне визначення поняття виборчих технологій наступне – це сукупність засобів і алгоритмів цілеспрямованого політико-психологічного впливу на електоральні настрої та поведінку, а також на результати голосування задля досягнення власних цілей у виборчій кампанії. Головною їх особливістю є чітка регламентація використання, вони застосовуються виключно під час виборчих кампаній.

Схематично виборчі технології мають такий вигляд:

- хто (кандидат або політична сила);
- що (зміст програми, ідеї, лозунги);
- кому (різноманітні групи виборців, їх мотивація, політична орієнтація);
- як (різноманітні прийоми і методи трансляції виборчої програми, підняття рейтингу кандидата чи партії);
- для чого (досягнення визначеної мети).

Виборчі технології можна розглядати з двох позицій. З однієї, як технології організації виборчої кампанії органами законодавчої і виконавчої лади, виборчими комісіями. З іншої, як технології боротьби за перемогу на виборах кандидата та його команди.

У сучасній політичній науці існують багато підходів до класифікації виборчих технологій. Найпоширенішою є розмежування за критерієм відповідності до законодавства та етичними нормами, за яким їх поділяють на «білі» – входять в офіційний реєстр дозволених технологій і не суперечать законодавству, «сірі» – не передбачають прямого порушення закону, але вступають у суперечливість із нормами суспільної моралі та «чорні» – пряме порушення чинного законодавства. На практиці, більшість суб'єктів виборчого процесу вважають допустимим

порушення встановлених законом правил передвиборчої боротьби, інтенсивно використовуючи останній тип технологій.

Також існують наступні критерії, які дають змогу більш глибоко дослідити сутність виборчих технологій: масштаб, характер мотивації, сфера реалізації, територіальні ознака, метод, інтенсивність та характер впливу на електорат. Виборчі технології досить швидко розвиваються та вдосконалюються. Цьому сприяє соціалізація, інформатизація суспільства, перетворення науки у продуктивну силу, технологізація всіх сфер життя.

Використання суб'єктами політичного процесу виборчих технологій ще не є безумовною гарантією досягнення ними очікуваного політичного результату. Їх ефективність залежить від урахування багатьох чинників. На політичний вибір і політичну поведінку впливають цінності, традиції, пріоритети народу і його спільнот; здатність електорального поля сприймати політтехнологічні дії, сповнені певного змісту та спрямовані на досягнення певної мети; особливості політичної культури народу, а також політичної і виборчої систем країни; обсяг повноважень (політичний статус) політичного інституту, до якого балотується політик або від імені якого він діє.

Система виборчих технологій, яка спрямована на маніпулювання параметрами виборчого процесу називається виборчою інженерією. У передвиборчій боротьбі використовують такі методи виборчої інженерії:

1. Зміна процедур виборів.
2. Переміщення виборців з одних виборчих округів до інших.
3. Маніпулювання межами виборчих округів.
4. Вибір відповідного часу для проведення виборів.
5. Маніпулювання з виборчими бюлетенями.
6. Формування лояльного до правлячих сил складу виборчої комісії.

Загалом кількість і якість характеристики виборчих технологій постійно змінюються, тому їх застосування є проблемою морального вибору політика, його штабу і фахівців, що їх обслуговують. Знання виборчих технологій, методики, способів їх конструювання і використання допомагає досягненню передбаченого результату, визначає здатність прогнозувати, «читати ходи» політичних суперників, ефективно протидіяти їм.

ПІДСЕКЦІЯ: Міжнародні відносини та світова політика

УДК 327.39 (477:4-6ЄС)

Шевчук О. В.,
д-р політичних наук, професор,
декан факультету політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР ЯК ФАКТОР ЦІННІСНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Агресія Російської Федерації проти України виступила каталізатором європеїзації геополітичних прагнень українського суспільства. І якщо до 2014 р, залишались певні сантименти щодо «братніх народів», то точками неповернення у цьому контексті виступили: анексія Криму, героїчний захист ЗСУ Донецького аеропорту, Іловайська трагедія, події поблизу Дебальцево, обстріли українських військ під час «перемир'я», невизнання РФ присутності своїх військ на території України, ув'язнення в Росії українських громадян на підставі брехливих звинувачень тощо.

Потрібно зазначити, що подібний сценарій РФ вже випробувала під час війни в Абхазії в 1992–1993 рр. Втручання Росії носило абсолютно гібридний характер: постачання військової техніки, зброї та боєприпасів, навчання бійців, в тому числі на військових базах на території РФ, організація потоку «добровольців»-громадян РФ: козаків та представників республік Північного Кавказу, забезпечення обстрілів грузинських позицій та контрольованих грузинськими силами міст за допомогою російської артилерії, налагодження повітряного шляху постачання для абхазького анклаву навколо шахтарського міста Ткварчелі у горах.

Отже, сучасні події в Україні та в Абхазії на початку 90-х рр. ХХ століття засвідчують імперську складову в зовнішньополітичній стратегії РФ як визначальну. І якщо країна-лідер демократичного світу прагне об'єднати своїх союзників на підставі спільного сповідання ціннісних орієнтацій: безумовне дотримання прав і свобод людини і громадянина, вільна ринкова економіка, відповідність закону дій як влади, так і громадян країни, політичний плюралізм, свобода віросповідання тощо. Російська Федерація поєднує у своїх «об'єднавчих» зусиллях економічну допомогу (причому явно не на користь добробуту власних громадян) з силовим сценарієм, який може бути або у вигляді

гібридної війни або погрози застосування сили. Діючи таким чином, Росія сповідує відповідну модель поведінки на теренах колишнього СРСР, «здобрюючи» це агресивною інформаційною пропагандою. Прагнучи всілякими засобами закумуфлювати свою роль в конфлікті і позиціонувати свій статус не як учасника конфлікту, а як миротворця та посередника на переговорах між воюючими сторонами і виступати гарантом мирних домовленостей. Грузія вже має гіркий досвід такої «миротворчої» діяльності РФ.

Російська агресія досить суттєво вплинула на сприйняття українським суспільством геополітичних реалій сучасного світу. Європа почала сприйматись українцями не як географічне поняття, а насамперед як ціннісний вибір. Безумовно, уявлення українців про європейські цінності містить стереотипи, хибні переконання, що були сформовані пропагандою і маніпуляцією з боку тих чи інших політичних сил чи під впливом зовнішніх чинників.

Проте, своєю боротьбою за незалежність держави, українці чітко засвідчили проєвропейські прагнення та устремління. І ще показовим є те, що українці чітко усвідомили себе європейською нацією. Згідно з результатами всеукраїнського дослідження, проведеного Інститутом Горшеніна, дев'ять з десяти респондентів (92,6 %) вважають себе українцями, кожен двадцятий (5,5 %) – росіянином. Варто нагадати, що під час перепису населення у 2001 році 77,8 % громадян України ідентифікували себе як українці, 17,3 % – як росіяни. У Західному регіоні українську національну ідентичність декларують 98,3 %, у Північному – 94,8 %, у Центральному – 94,2 %, Південному – 87,5 %, Східному – 84,6 % .

Геополітичні пріоритети українського суспільства вже є досить чітко структурованими. За результатами загальнонаціонального опитування Центру «Социс», проведеного в лютому 2019 р. вступ України до Європейського Союзу підтримують понад 57 % українців, понад 44 % мешканців країни підтримали б приєднання до НАТО. Причому ця тенденція має стале зростання. У травні 2019 р. «Центром стратегічного розвитку територій» було проведено дослідження яке засвідчило, що 62 % українців підтримують вступ до НАТО. 57 % українців вважають членство в НАТО основною гарантією національної безпеки України.

Отже, війна з РФ відіграла роль консолідуючого чинника для різних верств сучасного українського суспільства, а європейський геополітичний вибір та європейський ціннісний вимір став визначальним орієнтиром розвитку для переважної більшості українського суспільства.

Ця трагічна сторінка в історії України безумовно прискорила процес входження України до європейського цивілізаційного простору, засвід-

чивши генетичний зв'язок нашої держави з Європою, активізувавши рух додому, до Європи. І дистанціювавшись якомога далі від нашого агресивного азійського сусіда з його пропагандою цінностей «фруського миру».

Геополітичні ж орієнтації матимуть і внутрішньополітичний вимір, зокрема динамічні соціально-політичні процеси, що відбувалися і відбуваються в Україні, ще раз доводять наміри українців жити в європейських координатах розвитку. Інтеграція європейських цінностей до українського суспільства забезпечить основу для ефективного функціонування і стрімкого розвитку України.

УДК 327(73:72)«21»

Богданова Т. Є.,

доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРОБЛЕМА НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКО-МЕКСИКАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

За прогнозами демографів, латиноамериканське населення США до 2050 р. виросте удвічі, до 100 млн. Якщо справдиться даний сценарій, кожен четвертий американець матиме латиноамериканське коріння. Заклики до обмеження латиноамериканської міграції лунають у США не одне десятиліття. Про *Hispanic challenge* писав у 2009 р. відомий політолог С. Гантінгтон. Ще при президенті-республіканці Дж. Буші-мол. (2001–2009 рр.) розроблялися перші проекти будівництва стіни на кордоні з Мексикою. Цю ідею підхопив Дональд Трамп. Майже два роки тому, в грудні 2017 р., побачила світ Стратегія національної безпеки США, підготовлена адміністрацією Дональда Трампа. Згідно СНБ-2017 головними завданнями безпекової політики Вашингтону для Західної півкулі стали зменшення насильства, наркотрафіку та нелегальної міграції.

Метою даної роботи є з'ясування головних напрямів у протидії нелегальній міграції до США з території Мексики та Центральної Америки.

Мексика ще у часи передвиборчої кампанії Д. Трампа 2015–2016 рр. була топовою латиноамериканською країною у згадуваннях преси. У період передвиборчої агітації Трамп заявляв про будівництво стіни на кордоні між країнами, і що побудує її Мексика за свій кошт. Керівництво Мексики дуже насторожено ставилося до такого роду заяв, і

виражало навіть подив у подібних закликах. Різкі заяви були зроблені на адресу керівництва Мексики про незаконну наркоторгівлю, і що саме стіна зможе зупинити несанкціонований продаж наркотиків. Президент США прагнув запровадити нове законодавче регулювання, що стосується посилення заходів стосовно незаконного перетину кордону між Мексикою, та змінити стратегію міграційної політики держави в цілому. Також потрібно відмітити заяви Д. Трампа щодо перегляду взаємовідносин Північноамериканської угоди про вільну торгівлю – НАФТА. Зазначимо, що тривалі перемовини у форматі США – Мексика – Канада привели до скасування НАФТА та підписання 30 листопада 2018 р. нової Угоди ЮСМКА.

Проблема будівництва «стіни» на кордоні з Мексикою постала одразу після інавгурації Д. Трампа у січні 2017 р. Проблема нелегальної міграції також стала одним із головних питань порядку денного під час візиту віце-президента США М. Пенса до Мексики в 2017 р.

Гострою стала проблема фінансування даного проекту, що призвело до так званого «шатдауну» у відносинах між президентом Дональдом Трампом та Конгресом США у грудні 2018 – січні 2019 р. На думку Д. Трампа, «безпека є правом кожного американця, саме тому ми мусимо закінчити спорудження «стіни». За даними соціологічного опитування, проведеного *The Washington Post* у січні 2019 р., число прибічників будівництва стіни на кордоні із Мексикою сягнуло історичного максимуму: «гучномовну» ініціативу Д. Трампа підтримують 42 % респондентів. Чимало з них занепокоєні не лише зростанням кількості нелегалів, але й збільшенням числа співвітчизників – вихідців з Латинської Америки. Так, на 1950-ті роки таких нараховувалося лише 3 %, сьогодні – 16,7 %. Серед підлітків та молоді до 24 років цей відсоток становить ще більше – 20 %. Історично вихідці з ЛАКБ зосереджуються у південних та південно-західних штатах: Каліфорнія – 38 %, Техас – 39 %, Нью-Мексико – 48,5 %. Отже, за півстоліття латиноамериканців у США стало більше, ніж афроамериканців.

Загострення міграційної кризи у відносинах США з Мексикою спостерігалося в травні-червні 2019 р. За даними МВС Мексики лише за перший квартал 2019 р. кількість нелегальних мігрантів з країн Центральної Америки та Карибського басейну, які прагнули через Мексику потрапити до США, складала 300 тис. «Недостатні», з точки зору адміністрації Д. Трампа, кроки уряду Мексики щодо розв'язання даного питання мали наслідком заяву Дональда Трампа від 30 травня про запровадження 5 % мит на товари мексиканського походження в США з 10 червня.

Американсько-мексиканські переговори з імміграційного питання завершилися 7 червня перемогою Трампа: заплановане на 10 червня ц. р.

запровадження мит було «призупинено на невизначений термін», – зазначив у *Twitter* президент США Д. Трамп. 11 червня США і Мексика підписали міграційний договір. Мексика, за його словами, погодилась застосувати рішучі заходи з метою зупинити потоки нелегальних іммігрантів до США. Згідно домовленостям, тих, хто перетинає американсько-мексиканський кордон у пошуках притулку, повертатимуть до Мексики, де вони очікуватимуть розгляду своїх прохань щодо надання притулку. На території Мексики їм надаватимуть робочі місця, медичні та освітні послуги. «США та Мексика зобов'язуються зміцнювати двостороннє співробітництво, включаючи обмін інформацією та координацію дій у боротьбі з нелегальною міграцією», – зазначає у своїй заяві держсекретар США Майкл Помпео.

Отже, спільні заходи урядів США і Мексики дали певні результати. На переговорах з міграційного питання у вересні 2019 р. міністр закордонних справ Мексики М. Еббарт повідомив про скорочення міграційного потоку на 56 %. За словами М. Помпео, «прогрес, якого ми досягнули, був істотним, реальним та відчутним», але забезпечення стабільності ситуації вимагає подальшої спільної роботи в цьому напрямі.

УДК 341.7(477)+[327:94](477+47) «1918»

Вовчук Л. А.,
канд. іст. наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО КОНСУЛЬСТВА В РАДЯНСЬКІЙ РОСІЇ (на матеріалах газети «Відродження» за 1918 р.)

Генеральне консульство Української Держави в Москві почало діяти на початку серпня 1918 р. Главою консульської установи був призначений О. К. Кривцов, який 28 липня 1918 р. здійснив офіційний візит до Народного комісара закордонних справ радянської Росії Г. В. Чичеріна, тим самим засвідчивши свою повагу та підтвердивши серйозні наміри до співпраці¹.

Розглядаючи діяльність українського генерального консульства у Москві, хотілося б взяти за основу повідомлення, які були опублікова-

¹ Матяш І. Б. Українська консульська служба 1917–1923 рр. як державний інститут: становлення, функціонування. Персоналії. Київ: Інститут історії України НАН України, 2016. С. 152.

не в щоденній демократичній газеті «Відродження» за серпень-вересень 1918 р., які досить цікаво висвітлюють даний аспект і ті складності, з якими довелося зустрітися віч-на-віч генеральному консулу Української Держави при здійсненні покладених на нього функцій.

Прибувши до Москви, генеральний консул О. К. Кривцов навіть не міг собі уявити, в яких умовах йому доведеться працювати (малі приміщення, нестача кваліфікованого персоналу, ускладненні двосторонні відносини, безкінечні відвідувачі). Новостворене українське генеральне консульство складалося лише з чотирьох осіб: власне консул, секретар, діловод і машиністка. Заробітна плата генерального консула на той час становила 1225 крб на місяць, «що при московській дорожнечі ледве стало би кицьці на молоко...»¹.

Як тільки з'явилось в газетах повідомлення про відкриття українського генерального консульства у Москві, одразу ринула маса відвідувачів з різного роду проханнями про надання допомоги. Особливо в питанні виїзду до України². Щодня доводилося видавати до сотні таких дозволів. Роботи був не початий край. Тому, постало питання про збільшення штату генерального консульства. У результаті, окрім консула та його помічників, кількість працюючих збільшилась до 10 осіб. Але й цей момент не зменшив об'єм роботи: «Сам консул та його найближчі співробітники працювали цілими днями й вечорами, не маючи часу навіть на те, щоб одпочити та попоїсти. Хто тільки не звертався до консула за допомогою: аристократи й купці, офіцери й артисти, біженці й бувші царські міністри, особисті знайомі й знайомі знайомих, українці й люди, що ніколи про Україну не чули... Галас у дворі і в самім помешканні стояв такий, що власних думок не було чути. У повітрі так і гуло: «посвідчення», «громадянство», «прохання», «перепуск», «карбованці», «потяг»... А скільки сліз, лайки та нарікань чулося зо всіх боків»³. Потреба в нових людях виникала щодня, брати доводилося фактично усіх, кого можна було: «аби був грамотний та не гнався за великою платнею»⁴. Кандидата в співробітники консульства не питали, чи він українець, чи знає українську мову, чи має якісь солідні рекомендації від українських інституцій: «Один приводив другого, – ось це й була вся рекомендація»⁵.

¹ Відродження: щоденна безпартійна демократична газета // Київ. 1918. Ч.136. 14 (1) вересня. С. 3

² Відродження: щоденна безпартійна демократична газета. // Київ. 1918. Ч.117. 21 (8) серпня. С. 4.

³ Відродження: щоденна безпартійна демократична газета // Київ. 1918. Ч.136. 14 (1) вересня. С. 3.

⁴ Відродження: щоденна безпартійна демократична газета // Київ. 1918. Ч.136. 14 (1) вересня. С. 4.

⁵ Ibid.

Тому, через деякий час кількість працюючих у консульстві збільшилась до 30 осіб, а пізніше й до 60. Зрозуміла річ, що в таких обставинах працювати було дуже важко. Окрім того, що додавала ускладнень неякісна робота канцелярії генерального консульства, де весь час губилися важливі папери й документи, ще й ганебна поведінка деяких українських представників, які проживали у Москві спотворювали престиж української консульської установи та Української держави в цілому. Чого лише вартий відомий співробітник Прилуков, герой сенсаційного вбивства громадянина Комаровського.

Але не дивлячись на це, на ті внутрішні хиби щодо організації діяльності українського генерального консульства в Москві, варто зазначити, що генеральний консул Української Держави в країні перебування доклав багатьох зусиль в питанні захисту українських громадян, що знаходилися в радянській Росії. «Йому доводиться рахуватися з величезними перешкодами з боку більшовицької влади, з її зневагою до закону, з її системою забувати сьогодні те, про що було твердо умовлено вчора, з її езультською тактикою, з її жагою до людської крові, нарешті, з її спеціальною ненавистю до України. А проте не проходить дня, щоб консулові не пощастило видерти кого-небудь або що-небудь з ненажерливої більшовицької пащі»¹.

УДК 341.231.14+055.1-055.2:331](043.2)

Габро І. В.,

канд. політ. наук,

доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРИНЦИП РІВНОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК

Базові ціннісні основи ЄС знайшли своє відображення у документі «Хартія основних прав Європейського Союзу». У «Хартії» права і свободи громадян ЄС постали як цінності всіх країн-членів Євросоюзу, на яких ґрунтується діяльність інститутів ЄС, про що зазначено у преамбулі документу: «Народи Європи, утворюючи все більш згуртований та тісний союз, прийняли рішення будувати разом мирне майбутнє на основі спільних цінностей... Європейський Союз сприяє збереженню та розвитку цих спільних цінностей за поваги до різноманіття

¹ Відродження: щоденна безпартійна демократична г-та. // Київ. 1918. Ч.136. 14 (1) вересня. С. 4

культур та традицій народів Європи, рівно як і до національної самобутності держав-членів та організації їх публічної влади на національному, регіональному та місцевому рівнях».

Третій розділ Хартії присвячений рівності – рівність людей у правах, недопущення дискримінації, культурне, релігійне та мовне різноманіття, рівні права між чоловіками та жінками, захист прав дитини та людей похилого віку. Саме у статті 23 цього розділу йдеться про рівноправність чоловіків і жінок, яка має бути забезпечена у всіх областях, в тому числі в сфері працевлаштування, роботи і винагороди за працю.

Суду ЄС належить ключова роль у затвердженні одного із основних принципів соціальної політики – принципу рівності чоловіків і жінок у питанні оплати за рівну працю. Під «рівною оплатою без дискримінації за ознакою пола» розуміють: 1) відрядну оплату за роботу однієї якості, розраховану в однакових одиницях виміру; 2) погодинну оплату за однакову роботу, розраховану по єдиним розцінкам. В Україні різниця заробітної плати між різними групами працівників не дозволяє визначити реальний рівень дискримінації, так як неможливо порівнювати оплату праці на різних роботах, незалежно від галузі, професії чи посади.

Директива Ради ЄС 75/117/ СЕС від 10 лютого 1975 р. про наближення законодавств держав-учасниць стосовно принципу рівної оплати праці чоловіків та жінок зобов'язала держави виключити із національного законодавства, колективних договорів і угод всі положення, що містять дискримінацію чоловіків і жінок у питання встановлення заробітної плати або іншої винагороди за труд, зокрема у системі класифікації професій, та передбачити систему засобів захисту права на рівну оплату, в тому числі і судову. Директива спрямована на визнання принципу рівної оплати не тільки за рівну роботу, а й за рівноцінну роботу.

Таким чином, система цінностей ЄС має цілком практичні втілення. Так, законодавство ЄС регулює проблему дискримінації чоловіків та жінок у питанні оплати за рівну працю.

УДК 327(4)

Звездова О. О.,
викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Європа – це спільнота ліберально-демократичних цінностей. Культура, ідентичність, цінності та позиція ЄС на світовій арені тісно

пов'язані між собою, є взаємозалежні та характеризуються взаємними впливами. Шляхом обміну літературою, кіно, музикою та історичною спадщиною можна досягти взаєморозуміння між народами у контексті політики розширення та сусідства. Європейська ідентичність, у всьому її різноманітті, а також європейські цінності виявляються через ці культурні механізми.

Питання самого феномену європейських цінностей також потребує більш детального аналізу. Українська дослідниця Н. Амельченко зазначає: «Цінності є глибинними життєвими орієнтаціями індивіда або груп людей, вони визначають цілі життя та переконання, вони можуть втілюватися в соціально-політичні рухи та інститути. Стрижнем європейських цінностей виступають ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава. Будучи поєднанням ліберальних та демократичних ідей, європейські цінності позначаються як «ліберально-демократичні». Саме останні постали в якості принципів функціонування державних і політичних інститутів сучасних європейських країн та Європейського Союзу».

Але у той самий час не існує офіційного документу, де був би чіткий і повний перелік цінностей Європейського Союзу. Першим документом, в якому увага була зосереджена на європейських цінностях, вважається Декларація про Європейську ідентичність, яка була прийнята у 1973 році на саміті у Копенгагені. Там були зазначені такі основні цінності: демократія, верховенство права, соціальна справедливість, рівність перед законом. У Берлінській Декларації, що була підписана з нагоди 50-річчя ЄС у 2007 році, стверджується: «Ми перетворюємо наші загальні ідеали в реальність: для нас особистість є першорядною. Її гідність є непорушною. Її права невідчужувані. Жінки та чоловіки користуються рівними правами. ...за мир і свободу, за демократію та верховенство права, за взаємну повагу та спільну відповідальність, за процвітання та безпеку, за толерантність і участь, за справедливість і солідарність». Але це не можна назвати закріпленням цінностей на законодавчому рівні, що дозволяє представникам окремих політичних сил стверджувати, що європейських цінностей не існує, а існують лише загальні цінності західного світу. Деякі науковці також поділяють цю позицію. Зокрема, британський історик Т. Гартон Еш і голландський соціолог Л. Галман стверджують, що цінності відрізняються в залежності від регіону і не є однорідними. А їх основу складають загальні людські цінності.

На протипагу цієї думці директор Центру європейських реформ Ч. Грант окреслив основні відмінності між європейськими цінностями і загальнозахідними:

– європейські цінності більш соціальні: європейці не ставляться підозріло до держави, до профспілок, до оподаткування та рівності;

– європейські цінності також більш світські та ліберальні, що проявляється у відношенні до таких питань, як смертна кара або контроль над зброєю.

– європейці прагнуть підтримувати ідею системи глобального управління, засновану на правилах та сильних міжнародних інституціях заради чого згодні поступитися частиною власної свободи.

Якщо структурувати систему європейських цінностей, то можна виділити шість основних ступенів: 1) гуманістичне мислення; 2) раціональність; 3) секулярність; 4) верховенство права; 5) демократія; 6) захист прав людини.

На основі цих ступенів формувались основні європейські цінності, серед яких виділимо наступні: фундаментальні права, включаючи права спільнот та родин; рівність усіх членів суспільства, включаючи меншини та незалежно від гендеру; плюралізм думок; справедливість; самореалізація; відповідальність; єдність; мир; повага до людського життя; демократія; законність; свобода особистості (волевиявлення, свобода слова, свобода ЗМІ); толерантність; солідарність; повага до людської гідності; релігія.

Зважаючи на соціологічні опитування, ці цінності є близькими українському суспільству, але до цього часу не асоціюються із Європейським Союзом як єдиною спільнотою і не сприяють формуванню європейської ідентичності. Формування такого асоціативного ряду та європейської ідентичності повинно залишатися основним завданням культурної політики ЄС в Україні.

УДК 323.2-057.341:808.51](73:477)(043,2)

Кравченко О. В.,

магістр політології,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПОПУЛІЗМ У ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА ПРЕЗИДЕНТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Сьогодні питання популізму у політичному житті стає дедалі актуальнішим та важливішим. Президентів США та України вже не раз медіа порівнюють у своїх популістичних закликах. Навіть їх передви-

борчі кампанії за інструментарієм та методами є дуже схожими. Заклики побороти бідність, врятувати країну «тут і зараз», питання про майбутнє дітей, певне залякування – все це способи отримати лояльну аудиторію та зіграти на емоційному стані виборця, який знаходиться у стресовій ситуації перед вибором майбутнього для своєї країни.

У даному матеріалі автор порівнює їх власне інавгураційні промови на предмет популістичних маркерів.

По-перше, слід зазначити, що взагалі манера мовлення Володимира Зеленського у зверненнях до народу за своєю структурою і манерою дуже схожа на манеру американських президентів. Свого часу американський журналіст Келвін Вудворд виділив кілька принципів створення гарної інавгураційної промови: скромність («це наша спільна перемога»), впевненість («я зроблю все»), ефектні риторичні прийоми («я робив все, щоб українці посміхалися, а тепер зроблю все, щоб вони більше не плакали») і відсилання до славного минулого країни і до національної гордості громадян. Але найбільше виступ Зеленського, мабуть, схожий на інавгураційну промову Дональда Трампа, яку він виголосив у січні 2017 року. Є практично дослівні збіги. Ось деякі з них.

Зеленський: «Крім війни, є ще багато бід, які роблять українців нещасними. Шокуючі тарифи, які принижують зарплати і пенсії, хворобливі ціни, неіснуючі робочі місця. Це медицина, про поліпшення якої в основному говорять ті, хто ніколи не лежав з дитиною в звичайній лікарні. Це міфічні українські дороги, які будуються і ремонтуються лише в чиїсь бурхливій уяві». Натомість цитата Трампа: «Американці хочуть, щоб їхні діти навчалися в чудових школах, сім'ї жили в безпечних районах, і хочуть, щоб у них була хороша робота. Але занадто багато хто з наших громадян живуть в іншій реальності: матері і діти погрузли в бідності в наших нетрях; проржавілі фабрики, як надгробки, розкидані по просторах країни; система освіти, переповнена грошима, випускає в життя наших молодих і прекрасних учнів без будь-яких знань; злочинність, банди і наркотики забрали занадто багато життів».

Тобто, ми бачимо намагання розчулити аудиторію, згадуючи про найбільш незахищені прошарки населення. Називаючи вголос розміри тарифів можна розізлити будь-якого українця, але економічне обґрунтування того чи іншого явища роз'яснювати не поспішають.

Зеленський: «Громадяни втомились від досвідчених, системних, надутих політиків, які за 28 років створили країну можливостей. Можливостей «відкатів», «потоків», «дерибанів». Трамп: «Ми більше не

допустимо в уряді політиків, які тільки базикають, але нічого не роблять. Час порожніх розмов минув».

Бачимо, що йде повне відпрацювання «нового обличчя», яке зовсім не асоціюється з політичною елітою і може змінити країну на краще.

І Трамп, і Зеленський роблять наголос на символічній передачі влади від самої влади – народу. Трамп говорить про це прямо: «Сьогодні ми не тільки передаємо владу від однієї адміністрації іншій або від однієї партії іншій – ми відбираємо владу у Вашингтона і передаємо її назад тобі – народ Америки». Зеленський використовує красиву метафору: «Кожен з нас президент!».

Тут явно відслідковується образ «свого хлопця», який з народом має спільні проблеми. Обидва вони обіцяють зробити все, щоб нарешті вирішити проблеми, від яких втомилося суспільство. «Я буду боротися за вас кожен секунду, і я ніколи – ніколи – не підведу вас», – каже Трамп. «Для того, щоб наші герої більше не гинули, я готовий на все», – обіцяє Зеленський. Ця частина його промови - про припинення війни на сході – викликала найбільше домислів і припущень: на що саме він готовий? Про яку можливу репутаційну жертву йдеться? Багато угледіли тут проросійський вектор.

І Трамп, і Зеленський роблять наголос на єдності нації, країни. І знову їх висловлювання дуже схожі.

Обидва вони завершують свої промови заклик до дій, які треба здійснювати прямо зараз. І цим самим створює точку відліку, як от Трамп: «Усе це зміниться з цього дня. Саме тут. Бо цей момент – ваш момент. Він належить вам. Він належить усім, хто прийшов сюди, і усім, хто дивиться нас по всій Америці». Зеленський йде ще далі – він їх здійснює, оголошуючи про розпуск Ради, про підписання ряду законів і про декілька відставок. Меседж «зробимо їх разом» знаходить своє відображення у промові, і як наслідок, діях. Хоч Президент США і нічого не розпускав, але дуже важлива деталь – дати можливість аудиторії зрозуміти, що з сьогоднішнього дня почнеться відлік до чогось важливого, що сьогоднішній момент особливий. Часто і цей відлік може увійти у нездійснені обіцянки і його можуть забути (для політика бажано, щоб так і сталося).

Іншими словами, очевидно, що Володимир Зеленський, складаючи свою промову, орієнтувався саме на західний стандарт, на тих, з ким його порівнюють. Саме тому його виступ так несхожий на ті, що до сих пір чули жителі пострадянського простору.

Тихоненко І. В.,
канд. політ. наук, старший викладач кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ ДЕРЖАВИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ФОРМУВАННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ПАКИСТАНУ

Вагомою складовою позиціонування держави на міжнародній арені є її самосприйняття у контексті регіональної приналежності та співробітництва з певними державами, що втілюється у феномен національної та регіональної ідентичності держави. Феномен ідентичності держави притаманний дослідження в межах теорії конструктивізму у міжнародних відносинах і втілюється у формуванні як у держави (влади), так і соціуму (населення) понять «ми» (Хто наші друзі?) і «вони» (Хто наші вороги?). Ісламська Республіка Пакистан є досить вдалим прикладом у виявленні детермінізму між ідентичністю держави та її геополітичними пріоритетами, підставами до чого є аналіз соціологічних опитувань проведених незалежними аналітичними центрами та фактичною реалізацією зовнішньополітичного курсу Ісламабаду.

Відомо, що у Південноазійському регіоні існує виражений антагонізм між Пакистаном та Індією. Результати соціологічних опитувань Дослідницького центру П'ю (американська некомерційна організація, що є дочірньою організацією Благодійних фондів П'ю, м. Вашингтон) показують формування сприйняття суспільством Пакистану та Індії один одного крізь призму «друг»/»ворог».

Опитування П'ю 2018 р. виявило, що 76 % індійців вбачали у Пакистані загрозу, а 63 % охарактеризували його як дуже серйозну загрозу. Опитування 2015 р. виявило, що 61 % пакистанців оцінили Індію як дуже серйозну загрозу, зокрема, «Талібан» як загрозу назвали 55 %. У опитуванні проведеному Pulse Consultant у 2017 р. – у Пакистані 95 % респондентів розглядали Індію як «найгіршого ворога Пакистану». У 2009 р. після відомого теракту у Мумбаї (Індія) та загострення двосторонніх пакистансько-індійських відносин 69 % пакистанців назвали Індію найбільшим ворогом. У 2012 р. серед варіантів загроз Пакистану – Індія, «Талібан» чи «Аль-Каїда» – 59 % пакистанців назвали Індію.

Таке ставлення населення Пакистану та Індії до того чи є їх держави друзями чи ворогами є небезпідставним і формується відповідними ситуаціями як внутрішньополітичного, так і міждержавного характеру.

Зокрема, 5 серпня 2019 р. індійський уряд оголосив про намір скасувати особливий статус підконтрольної Індії частині спірного регіону Кашмір, направив туди тисячі військових і зупинив телефонний та інтернет-зв'язок у регіоні. Ця подія загострила двосторонні відносини між Пакистаном та Індією як ядерними державами до найвищого рівня, проявом чого є розгляд Кашмірського питання на зачиненому засіданні ГА ООН вперше за останні 50 років. Прем'єр-міністр Пакистану І. Хан наголосив на профашистській спрямованості індійського уряду та цілеспрямованому гніті мусульман, що проживають у штаті Джамму і Кашмір.

У Пакистані розгорнулася кампанія на підтримку кашмірців, що мешкають у індійському штаті Джамму і Кашмір. 30 серпня 2019 р. у Пакистані пройшла загальнодержавна акція «Година Кашміру», яка втілювалася у громадських мітингах, що пройшли по всій країні, а національні гімни Пакистану та Азад Джамму та Кашмір (АЖК) грали в знак солідарності з пригнобленими кашмірцями в Індії.

Якщо вести мову про геополітичний вимір політики Пакистану, то перед пакистанцями та офіційним Ісламабадом у сучасних умовах не стоїть питання регіонального визначення, бо першочерговим є проблема територіального та ядерного протистояння з Індією (пріоритетність Південноазійського регіону). Для Ісламабаду актуальним є питання вибору держав-союзників із глобальних акторів, щоб маневрувати у відносинах з Індією.

Ставлення населення Пакистану до Індії, у певній мірі навіть визначення цієї держави крізь призму образу «ворога», детермінує його бачення союзників для власної держави. Перед Ісламабадом є вибір чи продовжувати співпрацювати зі Сполученими Штатами Америки (США), як досить давнім союзником чи шукати нових «друзів». Таким «другом» все більше стає для Пакистану Китайська Народна Республіка (КНР). Зокрема, за даними соціологічного опитування Дослідницького центру П'ю у 2012 р. 74 % пакистанців назвали США «ворогом», ставлення пакистанців до США мало негативний баланс починаючи з 2009 р. (64 %). Такі дані пояснюються «зближенням» США з Індією – підписання Угоди про співпрацю у сфері цивільної ядерної енергетики у 2008 р. та вбивством американськими спецслужбами У. бен Ладена на пакистанській території (2011 р.). Фактором такого негативного ставлення до США було названо прихильне ставлення Вашингтону до Нью-Делі. У свою чергу, у 2009 р. 80 % пакистанців назвали Китай найкращим партнером для Пакистану, а вже у 2012 р. 9 з 10 пакистанців назвали Китай «другом».

Тобто, можна стверджувати, що політика індійського уряду щодо штату Джамму і Кашмір у 2019 р. не лише не змінить ставлення паки-

танців до Індії, а й надасть йому ще більш негативного значення. У свою чергу, простежується залежність між загостренням відносин з Індією та певними змінними у пріоритетах США (стратегія «повернення в Азію» Б. Обами і налагодження американсько-індійських відносин та їх посилення за адміністрації Д. Трампа), що впливає на кореляцію соціальної думки серед пакистанців у якій чітко простежується межа «друг»/»ворог» у формуванні державної ідентичності.

УДК 327 (73:460) «194/195» (043,2)

Хмель А. О.,
канд. іст. наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЗНАЧЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ФАКТОРУ ДЛЯ ВИХОДУ ІСПАНІЇ З «МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ»

Підтримка Сполученими Штатами Америки Іспанії після Другої світової війни зіграла визначальне значення для виходу Іспанії з «міжнародної ізоляції», яка тривала з 1945 і до середини 50-х років. Але окрім США «іспанське питання» в період із 1945 по 1957 рр. цікавило також британський і радянський уряди, які мали різну мету. Проте найбільш значним виявився американський фактор, який зробив «міжнародну ізоляцію» Іспанії недовгою та неповною (адже не всі країни приєдналися до ізолювання Іспанії, зокрема країни Латинської Америки).

Так, 12 грудня 1946 року у резолюції Генеральної Асамблеї ООН було засуджено франкістський режим в Іспанії як такий, що було встановлено за допомогою держав «вісі»; позбавлено уряд Франко права на входження до міжнародних органів, створених Об'єднаними націями, та права брати участь у нарадах або інших видах діяльності, які можуть проводитися ООН; було рекомендовано, щоб усі члени ООН негайно відкликали з Мадрида своїх послів і посланників, акредитованих при іспанському уряді; було зафіксовано, що ГА ООН рекомендує до наступної сесії ООН повідомити, які заходи були вжиті відповідно до цієї резолюції.

Але засудження франкістського режиму в Іспанії та його ізоляція співпала з початком «холодної війни» і з пошуком Америкою союзників у боротьбі із Радянським Союзом на теренах Європи. Тому наприкінці 1946 року США змінюють ставлення до Франко з негативного на можливість вигідного союзництва і, відповідно, змінюється їх політи-

ка. Вже 30 березня 1947 р. американський конгрес прийняв рішення про поширення «плану Маршала» на Іспанію, що викликало незгоду в громадськості та серед високопосадовців США і Західній Європі. В Парижі, Лондоні та в інших європейських столицях рішення конгресу США було сприйнято негативно. Президенту Трумену довелося наполягати в сенаті США на скасуванні цього рішення. Проте Іспанія не залишилася без економічної підтримки США, хоча і отримала її дещо згодом. На прес-конференції 11 жовтня 1948 р. Маршалл заявив, що уряд США хоча і не бере на себе ініціативи у постановці питання про скасування резолюції ООН стосовно Іспанії від 12 грудня 1946 р., але надасть підтримку будь-якій пропозиції такого роду, оскільки обставини дуже змінилися. 1 серпня 1946 року американський сенат прийняв закон про надання Іспанії позики в 100 млн. доларів через Експортно-імпортний банк.

У 1949 р., коли переговори про створення НАТО наблизились до завершення, США проявили велике бажання залучити Іспанію до Північноатлантичного Альянсу. Але Англія та Франція поставились до цього негативно. З нотою протесту Англія виступила 29 червня, 9 і 10 липня. 9 липня до протесту Англії приєдналася Франція. Трумен вагався, проте це була тільки тимчасова затримка у діях і 12 липня 1951 р. президент США дав відповідь Великобританії та Франції: він не має наміру прислухатися до пропозицій своїх союзників в цьому питанні.

У 1950 р. Англія і Франція знову підтвердили, що вони проти вступу Іспанії до НАТО, але за вступ її до ООН. 4 листопада 1950 р. резолюцію ГА ООН від 12 грудня 1946 р. скасовано і дозволено направити послів до Іспанії. Проте, на той момент в Мадриді вже знаходилось 24 закордонних представництва. 4 жовтня 1950 р. було встановлено дипломатичні відносини з Ірландією. Було скасовано рекомендацію, яка стосувалася позбавлення Іспанії права на участь в міжнародних установах, створених ООН, а 1951 рік став роком налагодження дипломатичних контактів.

Антикомунізм зовнішньополітичного курсу франкістської Іспанії співпадав з політикою тих країн, які спрямовували зусилля на створення різних військових блоків проти СРСР, тому зближення Іспанії з США і країнами Західної Європи було логічним. Саме це визначало поступовий вихід Іспанії на міжнародну арену. В 1952 р. Іспанія була прийнята до ЮНЕСКО. У тому ж році почалися офіційні переговори між американською та іспанською сторонами про підписання військово-економічного пакту. І 26 вересня 1953 року посол США в Мадриді Дж. Данн і міністр закордонних справ Іспанії А. Артахо підписали три

документи: «Угоду про оборону між урядами США та Іспанії», «Угоду про допомогу з метою взаємної оборони між США та Іспанією» та «Угоду про економічну допомогу між США та Іспанією». Резолюцією від 14 грудня 1955 р. Іспанію було прийнято до ООН, разом з Албанією, Йорданією, Ірландією, Португалією, Угорщиною, Італією, Австрією, Румунією, Болгарією, Фінляндією, Цейлоном, Непалом, Лівією, Камбоджею і Лаосом.

Отож радянський та американський чинники мали суттєвий вплив на ізолювання Іспанії на міжнародній арені та на поступовий вихід із неї. В той же час, якщо СРСР був негативно налаштований проти франкістської Іспанії постійно, то зовнішня політика США щодо Іспанії еволюціонувала. Зміни у зовнішній політиці США після смерті Ф. Рузвельта та з приходом до влади Г. Трумена були суттєві: з партнера у Другій світовій війні СРСР перетворився на ворога, а рівноправна співпраця набувала рис суворого протистояння. Тому Іспанія, як країна глибоко антикомуністична, виявилася вигідним партнером, з яким почали тісно співпрацювати Сполучені Штати.

Незважаючи на те, що особливо важливою іспанська політика США по виходу Іспанії з кризи була з 1946 р. і до кінця 50-х рр. XX ст., фактор відносин з США й надалі мав першочергове значення. Із часом відносини США з Іспанією набули нового вигляду. З одного боку, кредити для відновлення економіки Іспанія у необхідній кількості могла отримати тільки від США, а Сполучені Штати таким чином могли отримати військову присутність і військові бази на території Іспанії. З іншого боку, Ф. Франко бажав отримати якомога більше для Іспанії і при цьому якомога менше зробити і дати у відповідь.

США поступово збільшували економічну допомогу режиму Франко. Протягом липня-серпня 1951 р. Експортно-імпортний банк США оголосив про надання франкістській Іспанії 5 кредитів на загальну суму в 27 млн дол. в рахунок позики в 62,5 млн дол.

Зазначимо, що пакт 1953 року зі Сполученими Штатами не повністю ліквідував ізоляцію Іспанії в західному світі. Проти прийняття її до НАТО продовжував протестувати ряд країн, в першу чергу Норвегія та Данія. Уряди Англії, Франції і Бельгії також не наважувалися дискредитувати себе відкритим союзом з франкістами. Недарма іспанська дослідниця А. Барбойя називає кінець 1950-х років декадою «стабільної дружби» Іспанії та США, а 1960-ті роки – декадою «визначення ціни баз».

Таким чином, американський фактор (тобто військово-політичне співробітництво зі США) зіграв ключову роль при виході франкістської Іспанії з міжнародної ізоляції, в якій країна опинилася після Другої

світової війни. Саме тоді з'явилася проблема двосторонніх відносин, що є актуальною і сьогодні – проблема американської військової присутності на території Іспанії. У той же час аж до завершення демонтажу франкізму, Іспанія залишалася поза Організацією Північноатлантичного договору та ООН. Однак, сам розгляд питання про участь країни в НАТО й ООН та боротьба Вашингтона на західноєвропейській арені за його вирішення визначили поступове перетворення питання про НАТО в самостійний фактор іспано-американських відносин, який в подальшому мав серйозний вплив на двосторонні зв'язки. Слід також зробити наголос на тому, що важливість американської політики для виходу Іспанії з «міжнародної ізоляції» дозволяє поставити на перше місце з 1945 по 1957 рік американський напрям.

УДК 327.773:477.73)«1921/1923»(043.2)

Біліченко Л. С.,
провідний фахівець
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

АМЕРИКАНСЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ ДОПОМОГИ НА МИКОЛАЇВЩИНІ (1921–1923 рр.)

У 1921–1923 рр. в Радянській Україні сталася одна з найстрашніших катастроф двадцятого століття – голод, який забрав життя мільйонів людей. Найбільше від голоду постраждали південні регіони України. Трагедія могла набути ще більш страхітливих розмірів, якби не допомога Американської адміністрації допомоги (*дали* – «АРА») на чолі з Гербертом Гувером, що доставляла тисячі тонн продовольства, медикаментів та одягу.

10 січня 1922 р. між урядом УССР та представниками «АРА» підписано договір про діяльність цієї організації на території України. Згідно з угодою, керівні органи радянської місії «АРА» знаходилися у Москві, звідки надавалися розпорядження уповноваженим по регіонах. Уповноваженим по Миколаївщині до квітня 1922 р. був призначений Майер Раскін, якого пізніше на цій посаді змінив Леонідас М. Паркер.

Миколаївський районний комітет «АРА» було відкрито 6 травня 1922 р. Перший харчовий пункт у місті з'явився на вул. Кузнечній, завідуючим якого був Фантилевич, а згодом Ланчковський. Згодом

були відкриті: пункт № 2 при заводі «Россуд» (завідуючий Єгоров) та пункт № 3 під клубом Свердлова (завідуючий Петренко). Незабаром відкрили ще три їдальні: пункт № 4 на заводі «Наваль» (завідуючий Коротич), пункт № 5 на території колишнього залізничного училища та пункт № 6 на вул. 9-й Воєнній. Місто було поділено на шість дільниць. Кожну дільницю, у свою чергу, поділено на квартали. Загалом, до серпня 1922 р. у Миколаєві відкрили вісім харчових пунктів. Губвиконком виділив на отримання харчових пунктів 1 млрд крб. Також було підписано договір із заводом «Наваль» про аренду приміщень для пунктів харчування. З питань транспорту заключили договір з губвиконкомом. Свою роботу миколаївські їдальні розпочали 20 травня 1922 р. За два тижні допомогу було надано 15 тис. дітям, частина яких перебували у дитячих будинках.

За рішенням миколаївського районного комітету «АРА», у першу чергу продукти надходили таким закладам: 1) дитяча лікарня № 1 – 200 дітей; 2) інфекційне містечко першої Нарлікарні – 150 дітей; 3) реформаторіум – 45 дітей; 4) ізолятор у дитячому містечку – 25 дітей; 5) цинготний будинок – 100 дітей; 6) дитячий санаторій – 100 дітей; 7) дитячий будинок № 5 – 150 дітей. Активно діяла «АРА» і в невеликих містечках. Так, у листопаді 1922 р. в Ново-Одеській волості було відкрито Американською адміністрацією допомоги їдальню, яка годувала 600 дітей.

Їжу у їдальнях отримували діти, які були найбільш виснажені та пройшли медичне обстеження. Комісія з медичного обстеження дітей працювала 12 год., починаючи з 9 год. ранку до 9 год. вечора. Лікарі працювали по 4 год. у зміну, а технічний персонал – 12 год.

Дитяче щотижневе меню приблизно виглядало так: 1) понеділок – маїсова каша; 2) вівторок – житнє печиво та какао; 3) середа – зварені боби; 4) четвер – рисовий пудинг та какао; 5) п'ятниця – хлібний пудинг; 6) субота – зварені боби; 7) неділя – маїсова каша та какао.

Боби, рис та крупи для дітей були скомбіновані в єдину категорію, яка призначалася на кожну дитину по 54 г. Спеціальний молочний раціон не повинен був перевищувати на одну дитину 100 г кондензованого молока, 50 г стерилізованого молока, 30 г муки та 30 г рису. Персоналу їдальень, які обслуговували дітей понад 8 год. на день видавався подвійний дитячий раціон.

Однак, часто на харчових пунктах траплялися неприємні інциденти. Частина з яких виникала на ґрунті непорозуміння між радянськими людьми та американцями. Так, на харчовому пункті №3. після роздачі обідів утворювався залишок продуктів, який був розданий дитячим

будинкам. Представник АРА (ім'я невідоме) побачивши дітей які несли обіди, зупинив їх і негайно зажадав пояснень у заступника харчового пункту Гольдберга. Останній показав розписку даної на видачу обідів. Після цього представник АРА увійшовши на кухню і побачивши на столі банки з кашею, кілька порцій хліба і какао, які були залишені співробітниками на кухні, негайно наказав роздати залишки вечері дітям, які стоять на вулиці. Далі їм була виявлена в духовці вечеря, яка була призначена для сторожа. Представник АРА накинувся на Гольдберга зі словами на німецькій мові: «Ви шахраї і працювати тут далі не будете!».

Займалася «АРА» й доставкою, шиттям та розподілом одягу. Тканини для шиття одягу відправлялися морем із США до Москви. Там же виготовлявся дитячий одяг, чоловічі костюми та жіночі сукні, які згодом розподілялися по місцях призначення. Певна частина тканин повинна була утримуватися кожним комітетом у вигляді запасу, у цілях роздачі тим дітям, які не можуть прийти до кухні через відсутність одягу.

Також «АРА» допомагала безпритульним дітям та дітям біженців, які просили милостиню на залізничних станціях. Так, 7 червня 1922 р. був виданий наказ Уповноваженого по Миколаївському округу про прикріплення таких дітей до їдальні № 7.

З часом ситуація виявилася настільки важкою, що харчування виключно дітей стало недостатньою мірою для подолання голоду. 10 червня 1922 р. відкрілося Бюро з допомоги дорослому населенню. Керувати цим відділенням довірили Ушеровичу та Видровичу. На чолі дитячої секції стояли Шультман та Шперлінг. Однак, незабаром, у зв'язку зі скороченням харчування голодаючому населенню в Миколаївській губернії та необхідності урізати витрати на утримку апарату комітета «АРА», було прийнято рішення 1 вересня 1922 р. ліквідувати секцію дорослого харчування.

Але допомога дітям не припинилася. До кінця 1922 р. по Миколаївській губернії «АРА» відкрила 60 їдалень. Загалом, упродовж усієї своєї діяльності на території Миколаївщини, «АРА» роздала 205 410 обідів, що у порівнянні з іншими міжнародними організаціями є найбільшим показником.

Починаючи з вересня 1922 р. АРА поступово почала згортати свою діяльність на Миколаївщині. 25 червня 1923 р. Миколаївський окружний комітет «АРА» був офіційно закритий.

Белінська Т. А.,
магістрант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НОРВЕГІЇ

Норвегія, як і більшість європейських країн, після Другої Світової війни почала активно займатися реалізацією пропаганди власної культури, акцентуючи увагу на особливостях норвезького народу та країни в цілому. Одночасно офіційно було й оформлено норвезьку публічну дипломатію, головним завданням якої стало здійснення інформаційного впливу на думку і поведінку населення, як краї-сусідів, так й інших зарубіжних країн у контексті її зовнішньополітичних національних інтересів.

У результаті вже у 1950 році було підписано двосторонні угоди як з державами-союзницями, що перемогли у Другій світовій війні, так і з державами табору переможених.

Важливим кроком у становленні публічної дипломатії Норвегії стало підписання скандинавськими країнами (Данією, Швецією, Фінляндією, Ісландією та Норвегією) Європейської культурної конвенції, що у подальшому стала одним з важливих документів у розвитку колективного співробітництва між 21 країною-членом Ради Європи.

З 1952 року Норвегія та інші країни Північної Європи, у результаті довготривалих переговорів, сформували Північну культурну комісію, перше засідання представників якої відбулося рівно через рік в Осло. Досить цікавим було те, що на початковому етапі Комісія не повинна була мати жодних прямих контактів з урядами або парламентами залучених країн. Тому, саме професори провідних університетів були домінантами на зборах.

Упродовж наступних двох років Північна культурна комісія пройшла певну реорганізацію, розділивши свою роботу на три секції: перша – для вищої освіти, друга – з питань загальної освіти і третя – з питань освіти дорослих та представників мистецтва. Кожна секція мала постійний секретаріат, до якого входили представники національних делегацій.

У 1962 році північні країни, серед яких й Норвегія, підписали Гельсінську угоду, яка й закріпила співробітництво серед них та зміцнила статус Північної Ради як міжпарламентського консультативного органу. Саме ця угода дала можливість розширити сфери співпраці між країнами-учасницями (судова, культурна, соціальна, економічна, комунікаційна та ін.) і чітко визначити особливості цієї співпраці. Так, в

статті 36 зазначалося, що широке розповсюдження інформації про північні країни та північне співробітництво, повинні здійснюватись у спільній роботі між Високими сторонами, що домовляються, та їх зарубіжними інформаційними службами. Спільні підходи та заходи можуть організовуватись, якщо це буде необхідно.

Яскравим прикладом реалізації даної програми було те, що починаючи з 1962 р. Північна Рада через Комітет культури щороку нагороджує письменників північних країн, а кожні два роки – представників музичної сфери. Ця модель культурної дипломатії в скандинавських країнах продовжувала діяти до 1971 року, коли її замінили новою структурою, створеною у рамках Північної культурної угоди, підписаної в тому ж році. У результаті, було вирішено збільшити й фінансові можливості Північного культурного фонду, який зріс до 5 мільйонів датських крон. Це дало можливість країнам-учасникам збільшити інвестиції у розвиток освіти та науки.

Проте, вже у 1985 році норвезький парламент робить певне уточнення щодо зв'язку між культурою та зовнішньою політикою, акцентуючи увагу на тому, що цілі зовнішньої політики Норвегії спрямовані на права людини та політику безпеки. Це нове бачення ідеально співпадало з новим капіталістичним поглядом на культурне співробітництво.

Упродовж 90-х рр. XX ст. уряд Норвегії робить спроби просувати єдиний образ країни. Так, в рамках новоствореного проекту «Oppbrudd og fornyelse» («Початок і оновлення») було чітко сформовано низку інституцій, які відповідали за активізацію публічної дипломатії Норвегії. До цієї системи ввійшли Міністерство закордонних справ, яке стало головним гравцем у координації діяльності публічної дипломатії, організація Visit Norway, Innovation Норвегія або NORAD (агентство з розвитку), які також відіграють вирішальну роль у просуванні країни на міжнародній арені.

У 2004 році Міністерство закордонних справ створило комісію для побудови іміджу Норвегії і поліпшення своєї репутації за кордоном – Omdømmeutvalg. Цей комітет складався з представників влади, промисловості та культурного життя. Робота комітету полягала в тому, щоб проаналізувати ситуацію в країні та розробити хороші, ефективні заходи з метою розширення впливу Норвегії на світовій арені.

Надалі у 2007 році Міністром закордонних справ Йонас Гар Сторе було засновано Норвезький Форум публічної дипломатії, головною метою якого була підготовка і розробка спеціальної стратегії країни, спрямованої на зміцнення комунікацій в системі міжнародних відносин.

Нині ключовим месенджером публічної дипломатії Норвегії є заклик до миру та мирного співіснування країн у світі. Однак, зрозуміло. Що

стратегія публічної дипломатії країни не орієнтована винятково на мир. Так, ще у 2003 році було сформовано комплексну стратегію публічної дипломатії Королівства Норвегія, яка містила в собі три окремі напрямки: стратегія для підвищення переваг національного продукту, стратегія розробки національного брендингу та скандинавського брендингу.

Отже, завдяки правильній реалізації публічної дипломатії Норвегії вдалося сформувати такий образ, який позиціонується як багатостороння та різноспрямована платформа образів і цінностей, з якими більшість членів норвезького суспільства можуть ідентифікувати себе, і які, в той же час, привабливі для більшості політичних режимів, релігій і культур в усьому світі

УДК 327.7:343.43

Гнатуша Ю. В.,

магістрант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРИНЦИПИ ПРОТИДІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ

Міжнародні агенції, громадські організації, держава та місцеві установи дедалі більше усвідомлюють необхідність застосування підходу, що ґрунтується на правах людини та правах дитини. Це обумовлено зобов'язаннями, взятими на себе державами у зоні відповідальності ОБСЄ (та за її межами) шляхом приєднання до міжнародних та регіональних законодавчих інструментів, які часто перекладаються національними мовами. Для сприяння уповноваженим органам у дотриманні ними принципів прав людини та прав дитини на практиці, було розроблено низку рекомендацій.

Метою роботи є з'ясування основних принципів протидії міжнародної торгівлі дітьми.

Діти-жертви торгівлі людьми мають *право на отримання наявної інформації зрозумілою їм мовою*, наприклад, про їхні права й привілеї, належні їм підтримку і послуги, процес визначення статусу, пошуки їх родини та ситуацію у країні їх походження (останнє стосується розлучених з батьками дітей-жертв торгівлі). Під час будь-яких співбесід, пов'язаних з послугами або судочинством чи оформленням запитів на отримання доступу до них, або пов'язаних з планувальними чи оглядовими нарадами, розлученим з батьками дітям-жертвам торгівлі

необхідно надати відповідно підготовленого перекладача, який володіє зрозумілою їм мовою.

Право на конфіденційність передбачає вжиття заходів з метою недопущення розкриття інформації про дитину-об'єкт торгівлі, котра може наражати на небезпеку дитину або членів її сім'ї. Необхідно вживати усіх кроків для захисту приватного життя та особи дітей-жертв. Перш ніж розкрити інформацію іншим організаціям чи особам, слід отримати свідому згоду дитини у спосіб, який відповідає її віку. Інформація повинна використовуватися винятково з метою, задля яких її було надано.

Усі особи, які працюють з дітьми-жертвами, повинні проходити відповідну і регулярну підготовку. Під час такої підготовки основну увагу слід приділяти правам і потребам дітей, особливо розлучених з батьками, культурним чинникам та виробленню відповідних навичок комунікації з ними. Таких осіб також слід навчати з розумінням ставитися до культурних та гендерних аспектів і знатися на міжкультурній комунікації. Підготовка повинна надавати фахівцям відповідні можливості з ідентифікації та перенаправлення дітей, які перебувають у ситуації ризику, у тому числі ймовірних жертв торгівлі. Вони повинні навчитися відрізняти випадки торгівлі людьми від незаконного ввезення мігрантів чи інших форм порушень прав людини, таких як побутове насильство.

Між агенціями та особами (у тому числі між правоохоронними органами, органами охорони здоров'я, освітніми органами, органами соціального забезпечення та громадськими організаціями) слід налагодити **міжорганізаційне співробітництво і координацію**, щоб забезпечити ранню ідентифікацію та перенаправлення дітей-жертв торгівлі. Організації, державні департаменти, національні та місцеві установи і фахівці, залучені до надання послуг дітям-жертвам торгівлі, повинні співпрацювати на місцевому, національному та міжнародному рівнях з метою покращення та захисту добробуту та прав дітей-об'єктів торгівлі. Для забезпечення взаємопов'язаних потреб кожної дитини потрібен **комплексний підхід**.

Принцип «не нашкодь» вважається найважливішим у більшості настанов з етики для будь-якої дії стосовно (ймовірних або фактичних) дорослих і дітей – жертв торгівлі людьми. «Кожна організація, що надає допомогу жертвам торгівлі людьми, має етичний обов'язок оцінювати потенційну шкоду від будь-якої запропонованої дії, і якщо є підстави вважати, що проведення співбесіди чи експертизи або виконання процедури погіршить ситуацію, у якій перебуває особа, не слід вдаватися до неї у цей конкретний момент». Положення про звільнен-

ня від кримінальної відповідальності вважається принциповим для ідентифікації осіб-жертв торгівлі у цілому. Слід забезпечити, щоб діти-жертви торгівлі не притягалися до кримінальної відповідальності та були звільнені від санкцій за злочини, пов'язані з їхнім становищем як осіб, які є об'єктом торгівлі людьми.

Недостатні можливості органів влади забезпечувати функціонування системи ідентифікації, яка б відповідала індивідуальним потребам кожної потенційної чи фактичної жертви торгівлі людьми, є ще однією причиною, чому постраждалі вирішують не ідентифікувати себе як жертв торгівлі людьми. Іноді родини жертв не повністю розуміють суті наявних послуг допомоги або не довіряють їм. Саме тому *добровільність особою отримання допомоги* відповідними органами стала чи не найголовнішим принципом протидії. Дослідження, проведені у Південно-Східній Європі, свідчать, що діти, які у контексті торгівлі людьми належать до так званих «груп підвищеного ризику», часто неохоче звертаються до поліції, якщо їм потрібна допомога, оскільки назагал відчують страх перед поліцейськими, яких вони зустрічають, або мало вірять у здатність поліції вислухати їхні проблеми, сприймати їх серйозно та діяти у спосіб, який в подальшому забезпечить їм захист.

Отже, недостатні можливості органів влади забезпечувати функціонування системи ідентифікації, яка б відповідала індивідуальним потребам кожної потенційної чи фактичної жертви торгівлі людьми стала серйозною проблемою нашого суспільства.

УДК327.7(541.35+549.1)(043.2)

Загородна Є. М.,

магістрант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНА СПІВПРАЦЯ НЕПАЛУ ТА ПАКИСТАНУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Непал і Пакистан підписали Угоду про співробітництво в галузі туризму у лютому 2009 року. Угода передбачає взаємне співробітництво в галузі туризму та археології; обмін туристичними організаціями та туристичними та туроператорами; співробітництво з метою заохочення туристів з третіх країн відвідати їхні країни; взаємний обмін туристичною інформацією, матеріалами та досвідом; виробництво туристичних фільмів та відеокасет; та спільна співпраця для інвестицій.

Щороку близько 5000 туристів з Пакистану відвідують Непал. Для забезпечення культурним обміном між двома країнами була створена Непальсько-пакистанська дружба і культурна асоціація (NPFCA).

Зустріч міністрів культури у лютому 2003 року у Коломбо окреслила заходи щодо захисту, збереження та збереження культурної спадщини Південної Азії, а також співпрацю між державами-членами у просуванні сучасного мистецтва та культури. У вересні 1999 року в Шрі-Ланці пройшов перший кінофестиваль Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії (далі – СААРК). З цього приводу було також проведено три семінари, присвячені різним аспектам кінематографу Південної Азії, включаючи фільм як культурне вираження, кінематографічний маркетинг та дистрибуцію, а також майбутнє кіноіндустрії. Ще один кінофестиваль відбувся в Шрі-Ланці у грудні 2004 року.

На першому засіданні Технічного комітету з прав людини, що відбувся 4-5 березня 2004 року у Коломбо, було вирішено, що кінофестивалі СААРК можуть бути організовані щорічно державами-членами. Це значною мірою сприяє просуванню культури серед країн СААРК, зокрема між Непалом та Пакистаном. Лідери під час Дванадцятого саміту (Ісламабад, 4–6 січня 2004 року) пишалися багатою культурною мозаїкою народів Південної Азії і підкреслювали необхідність збереження традиційних навичок і ремесел, а також сприяння культурним обмінам між народами. Під час тринадцятого саміту (Дакка, 12–13 листопада 2005 року) лідери визнали вирішальну роль культури у наближенні людей Південної Азії. Вони також підкреслили, що співпраця у сфері культури є життєво важливою для зміцнення та проектування чіткої ідентичності Південної Азії. Міністрам культури СААРК було доручено найближчим часом зустрітися для розробки порядку денного СААРК для культури.

У рамках гуманітарної співпраці Пакистан надає допомогу Непалу у багатьох сферах. Пакистанська місія в Катманду надає медичне обладнання, включаючи машини швидкої допомоги, різним лікарням в Непалі. Крім того, він передав комп'ютерне обладнання ряду установ, швейні та в'язальні машини різним організаціям і книги для певних бібліотек. Однак найважливішим пожертвуванням з Пакистану була очна лікарня Бхаратпур на 50 ліжок в Читвані, яка була побудована близько 21 рік тому і обслуговує близько 1,5 млн чоловік. На додаток до всіх видів співробітництва, згаданим вище, дві країни також надають одна одній надзвичайну допомогу в разі стихійних лих. Непал відправив партію гуманітарної допомоги, коли в жовтні 2005 року в північній частині Пакистану стався землетрус, і пожертвував 10 млн. рупій. Подібним чином Пакистан допомагав Непалу в останні роки,

зокрема після землетрусу 2015 року. Уряд Пакистану виділив 1 млн дол. США уряду Непалу в якості допомоги жертвам повені і зсувів в районі Тераи в Непалі в 2017 році.

Отже, Непал і Пакистан активно співпрацюють у культурно-гуманітарній сфері. Для забезпечення культурним обміном між двома країнами була створена Непальсько-пакистанська дружба і культурна асоціація (NPFCA). Країни підписали Угоду про співробітництво в галузі туризму у лютому 2009 року, яка передбачає взаємне співробітництво в галузі туризму та археології; обмін туристичними організаціями та туристичними та туроператорами; співробітництво з метою заохочення туристів з третіх країн відвідати їхні країни; взаємний обмін туристичною інформацією, матеріалами та досвідом; виробництво туристичних фільмів та відеокасет; та спільна співпраця для інвестицій.

УДК 327:272-732.2(456.31)(043.2)

Тамарянська С. В.,

студентка 4 курсу

кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ІДЕЯ ЄДНАННЯ СВІТУ ТА ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ У ДИПЛОМАТІЇ ПАПИ РИМСЬКОГО ФРАНЦИСКА

В умовах глобальної кризи існуючого світового порядку постає гостра проблема збереження світового миру і гарантії безпеки для всіх націй та народів, актуальним постає питання гарантування безпеки та збереження світового миру. Святий Престол як чи не найбільш авторитетний суб'єкт, що представляє релігійну складову католицької частини світу у міжнародних відносинах ставить зазначені проблеми пріоритетним напрямком зовнішньополітичної діяльності.

Мета роботи полягає у дослідженні подолання глобальних проблем сучасності як потенційної загрози для існування людства та намагання вирішення конфліктів дипломатичними засобами у зовнішньополітичній діяльності Ватикану за понтифікату Папи Римського Франциска.

Розгляд нового світового порядку Святий престол, як загальне уособлення ідей Католицької церкви, пропонує крізь призму соціальної доктрини, яка спрямована на досягнення миру, справедливості і любові та реалізується засобами євангелізації. Церква супроводжує людство на його шляху до побудови міжнародної спільноти, заснованої на заса-

дах солідарності, гуманізму та безпеки. Саме тому Церква надає особливого значення діяльності міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй, покликаної відстоювати мир та гарантувати безпеку держав і націй. Особливого масштабу впродовж останніх десятиліть набув тероризм, який Католицька Церква трактує, як «новий спосіб ведення війни». Тероризм перетворився на тіньову мережу політичної таємної змови.

Ватикан згідно зі Статтею 24 Латеранського договору заявляє, що прагне залишатися і залишиться в стороні від світського суперництва між іншими державами і від проведених ними конференцій, присвячених цьому питанню, якщо тільки сторони не апелюють до нього як носія місії миру. Проте у всіх випадках Святий престол зберігає за собою право використовувати свій моральний і духовний авторитет. Внаслідок цього Ватикан буде завжди і за будь-яких умов вважатися територією нейтральною і недоторканою.

Наразі існує гостра проблема збереження світового миру і гарантії безпеки для всіх націй та народів, постає питання гарантування безпеки. Не є винятком і діяльність Ватикану за понтифікату Папи Франциска I, який зазначив, що Ватикан ніколи не припинить займатися дипломатичною діяльністю, так як він прагне, щоб голос миру було чути в найвіддаленіших куточках Землі. Ватикан має власну позицію щодо боротьби з тероризмом, політичне вирішення конфлікту в Сирії та Україні і бере активну участь в політичних переговорах, покликаних принести мирне вирішення конфліктів.

Ватикан, як наступник Священної Римської імперії, не відходить від визначених засад своєї зовнішньої політики. Під час зустрічі з представниками дипломатичного корпусу понтифік (титул голови Католицької Церкви) заявив, що апостольський центр має намір вести дипломатичний наступ, беручи участь у вирішенні світових конфліктів. Найбільш видатним висловом Папи Франциска є енциклічний лист, опублікований 18 червня 2015 р., під назвою *Laudato Si* (Хвала вам) «Про турботу про наш спільний дім» – понтифік зазначає про проблеми екології і закликає з усією серйозністю зайнятися охороною навколишнього середовища.

Папа Римський Франциск активно використовує так звану цифрову дипломатію і на своїй сторінці в соціальних мережах дав власне визначення війні: Війна – це заперечення всіх прав.

Європа є одним із пріоритетних регіонів у зовнішньополітичній стратегії Ватикану. Роль Святого Престолу в процесі модернізації сучасного європейського суспільства, полягає, зокрема, в приведенні до об'єднання міжнаціонального спілкування, консолідації наднаціо-

нальних територіальних, етнічних просторів, створення сприятливих умов для регулювання процесів глобалізації та регіоналізації як в ЄС, так і в сучасному світі в цілому.

Специфіка впливу Ватикану на рішення сучасних проблем європейської політики, проявляється в його участі в процесі поглиблення інтеграції та розширення Євросоюзу; інструментами впливу Ватикану на рішення Євросоюзу через представників католицьких акторів в Європі виступають дипломатичні дії як в рамках формальних норм і процедур, так і неформальних правил гри, пов'язаних з використанням елементів неформальної дипломатії та іміджевих, політичних практик, зокрема, в сфері прав людини демонструють тенденцію до зближення. Святий Престол сприяє скасуванню смертної кари, не визнає війни як засіб вирішення міжнародних конфліктів. Позиції Ватикану в діалозі зі світськими державами Європи з питань прав людини з особливим акцентом на репродуктивні права, права жінок і права сексуальних меншин мають деякі тенденції до зближення, проте, як зазначає низка дослідників, консервативна дистанція буде зберігатися і надалі.

Отже, Папа Римський Франциск активно бере участь у вирішенні питань як регіонального так і глобального характеру, його політика покликана на привнесення миру та вирішення всіх проблем дипломатичними методами із залученням світової спільноти з метою навести лад у «світовій сім'ї».

УДК 323.28 (620)

Христордова Ю. С.,

магістрант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

БОРотьБА З ТЕРОРИЗМОМ ЯК НАПРЯМ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ АРС

Президент АРС А.Ф. ас-Сісі використовував різні механізми, щоб стати центральним гравцем в Африці. Ці заходи приносять свої плоди, оскільки Єгипет був удостоєний головування в Африканському союзі на 2019 рік. Країна бере на себе цю роль вперше після створення у 2002 році організації, що нараховує 55 членів. Президент Руанди П. Кагаме передав президентство ас-Сісі на 32-му засіданні. Головування є важливою подією для АРС, адже у 2013 році Єгипет був відсторонений від Союзу після політичної кризи в країні під час Арабсь-

кої весни 2011 року. У своєму вітальному слові ас-Сісі підкреслив важливість Африки в світовій політиці і заявив, що під час свого головування в Афросоюзі він буде працювати, щоб сприяти процвітанню Африки.

Метою даної роботи є визначення ролі Арабської республіки Єгипет в боротьбі з тероризмом у регіоні.

Єгипет намітив шість пріоритетних питань його головування в Афросоюзі в 2019 р.: наведення мостів між народами Африки; співпраця з партнерами; економічна та регіональна інтеграція; економічний і соціальний розвиток; інституційна та фінансова реформа АС; мир і безпека.

Безпека є важливим аспектом як національної, так і регіональної політики країн Африки, про це заявив президент Єгипту Абдель Фаттах ас-Сісі, виступаючи на Мюнхенській конференції з безпеки. Кризи та конфлікти, що існують як в окремих країнах, так і в регіонах, можуть бути розв'язані тільки взаємними міжнародними зусиллями і при здійсненні міжнародного співробітництва. Основною загрозою сучасності єгипетський президент назвав тероризм. За словами ас-Сісі, «необхідні спільні дії і координація багатьох країн, щоб викоринити тероризм і протидіяти екстремістській ідеології». Він також указав на важливість заходів проти діяльності окремих держав, які, за його словами, «надають терористам фінансову й політичну підтримку, надаючи на своїй території притулку екстремістським елементам».

Як зазначив ас-Сісі, «головною складовою дестабілізації ситуації на Близькому Сході є невирішеність палестинської проблеми». Єгипетський лідер закликав докласти максимум зусиль для виконання міжнародних резолюцій, «що потребують урегулювання палестинсько-ізраїльського конфлікту на основі створення двох незалежних держав, в тому числі палестинської зі столицею в Східному Єрусалимі».

Дестабілізуючим фактором в Африканському регіоні А. Ф. ас-Сісі визначив кризу в Лівії, президент Єгипту вказав на обов'язковість «відновлення в цій африканській країні національних державних інститутів, в тому числі єдиної лівійської армії».

Також, будучи прихильником концепції «Африка, керована африканцями» в процесі побудови безпеки на континенті, Єгипет дотримується принципу максимального залучення регіональних держав у процесі миротворчості та миробудівництва.

Залучений у врегулювання конфліктів по всьому Близькому Сходу, Єгипет не відмовляється від подібного амплуа й в Африці. Загальна кількість одноразово розміщених єгипетських миротворців на 31 грудня 2018 р. становить 3020 осіб. У різному статусі єгиптяни присутні у всіх місіях ООН в Африці: Дарфур (UNAMID), ДР Конго (MONUSCO),

Західній Сахарі (MINURSO), Малі (MINUSMA), Південному Судані (UNAMISS), ЦАР (MINUSCA).

Отже, можна стверджувати, що Єгипет має намір стати провідним гравцем як в африканському, так і в близькосхідному регіоні. «Золотим квитком» для реалізації цих дій стало головування АРС в Африканському союзі в 2019 р. Як заявив президент АРС Абдель Фаттах ас-Сісі, безпека та мир є основоположними векторами політики держави. До дестабілізуючих чинників регіональної безпеки належать конфлікт Ізраїлю та Палестини та лівійська криза. Єгипет засуджує будь-які прояви тероризму та наголошує на важливості міжнародної співпраці у вирішенні цього глобального питання.

ЗМІСТ

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ПІДСЕКЦІЯ: Політична наука в Україні та зарубіжжі

<i>Іванов М. С.</i> Виборчі кампанії 2019 року та їх вплив на політичну систему України	1
<i>Колісниченко А. І.</i> Засоби масової інформації та інформаційна безпека	3
<i>Курілло В. Є.</i> Апартеїдна форма територіальної організації влади як окремий тип державного устрою	5
<i>Громадська Н. А.</i> Проблеми молодіжної зайнятості в Україні	7
<i>Соловійова А. С.</i> Ризики маніпулятивного впливу на молодь у контексті розвитку громадянського суспільства	9
<i>Чуррін Р. В.</i> Ірландський джеррімандерінг: походження та специфіка	12
<i>Лушагіна Т. В.</i> Брендінг малого міста в умовах децентралізації	14
<i>Шкірчак С. І.</i> Головні напрями суспільно-політичних поглядів Н. Махно в період еміграції	16
<i>Конопляник Д. О.</i> Приклади дієвих методів проведення виборчої кампанії під час парламентських виборів в Україні 2019 року	18
<i>Семенченко М. Ф.</i> Проблеми реалізації загальнолюдських та індивідуальних цінностей в умовах політичної трансформації українського суспільства	22
<i>Тюкалов А. О.</i> Щодо поняття та структури національної ідеї	25
<i>Загоруєва Н. О.</i> Виборчі технології як інструмент у політичній боротьбі	28

ПІДСЕКЦІЯ: Міжнародні відносини та світова політика

- Шевчук О. В.** Європейський геополітичний вибір як фактор ціннісної орієнтації українського суспільства 30
- Богданова Т. Є.** Проблема нелегальної міграції в американсько-мексиканських відносинах на сучасному етапі 32
- Вовчук Л. А.** Діяльність українського генерального консульства в радянській Росії (на матеріалах газети «Відродження» за 1918 р.)... 34
- Габро І. В.** Принцип рівної оплати праці як механізм забезпечення рівних прав чоловіків та жінок 36
- Звездова О. О.** Європейські цінності як детермінанта європейської ідентичності 37
- Кравченко О. В.** Популізм у інавгураційних промовах президента України та президента Сполучених Штатів Америки..... 39
- Тихоненко І. В.** Феномен ідентичності держави як детермінанта формування геополітичних пріоритетів Пакистану 42
- Хмель А. О.** Значення американського фактору для виходу Іспанії з «міжнародної ізоляції» 44
- Біліченко Л. С.** Американська адміністрація допомоги на Миколаївщині (1921–1923 рр.)..... 47
- Белінська Т. А.** Становлення публічної дипломатії Норвегії..... 50
- Гнатуша Ю. В.** Принципи протидії міжнародної торгівлі дітьми... 52
- Загородна Є. М.** Культурно-гуманітарна співпраця Непалу та Пакистану на сучасному етапі 54
- Тамарянська С. В.** Ідея єднання світу та подолання глобальних проблем сучасності у дипломатії Папи Римського Франциска 56
- Христоророва Ю. С.** Боротьба з тероризмом як напрям регіональної політики АРС 58

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *А. Грубкіна*.
Технічний редактор *Д. Кардаш*. Комп'ютерна верстка *Н. Хасянова*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювальньо-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 04.11.2019.
Формат 60 × 84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 3,54.
Тираж 26 пр. Зам. № 5861.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.

